BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

YIL: 15 NİSAN 1988 SAYI: 318

Ara Rejim - Kara Rejim

Bir "ara rejim" tartışmasıdır sürüp gidiyor. M.Keçeciler'in ANAP Konya il kongresinde sarfettiği bir söz üzerine geçtiğimiz ay yeniden alevlenen bu ağız dalaşına "tartışma" demek de aslında ayrı bir tartışma konusu. Bir üst perdeden konuşmak ya da "dayılanmak" isteyenin söze "ara rejim"-le başlaması nicedir olağan bir üsluba dönüştü. Söz gelimi TV'de yayınlanan Çanakkale Savaşları ile ilgili bir belgeselde Mustafa Kemal'-in adından bahsedilmeyerek resmî tarihin bu konudaki tezleri hiçe sayılınca, ilk gün "ihanet" başlığını kullanan gazete, ertesi gün hızını alamayıp "ihanet belgeseline asker tepkisi" diye manşet atarak "etkili gazetecilik" örneği vermiş oluyor. At nalı boyunda hurufatla yazılmış manşette Genelkurmay soruyor: Kimdir bunlar? Gazeteye göre "Genelkurmay'ın önemli kademesindeki bir komutan" soruyor bu soruyu. Güya "milletin tepkisi"ni göstermek isteyen gazetenin aklına gelen ilk adres "Aslanlı Kapı" oluyor ve adı mahfuz bir omuzu kalabalıktan alınan üç kıytırık cümle manşete çıkıyor. Basın Konseyi adlı oto-sansür kurumuna önayak olan bu "müstakil siyasi" gazetenin "benim abim seninkini döver" edasıyla döşendiği "sansasyonel" manşetin ardında, tıpkı Keçeciler'-in ve diğerlerinin sözlerinde olduğu gibi, şüphesiz bir çeşit siyasi ahlâk yatmaktadır. Zaten Türkiye'de egemen siyasi ahlâk da budur. Bu yüzden de "ara rejim" çığırtkanlığı yapmak, bizde gündelik işlerdendir.

Sorsanız, kimse "ara rejim"den yana değildir. Ama bu fazlasıyla yerli kavram, egemen zihniyette kök salmış bir tür "muhkem kaziye"-dir: Sık sık sözü edilir, koz olarak kullanılır, habire ısıtılıp yeniden piyasaya sürülür, ama kendisi zinhar tartışılmaz. Hikmetinden sual olunmaz ve de dokunulmaz!.. Son "tartışma"da olan da bu: Papatya falına bakar gibi gelirdi gelmezdi diye ileri geri fikir beyan eden çok da, ne halihazırdaki rejimin arada mı yoksa beride mi kaldığını tartışan var, ne de "takdir-i ilahi" misali tartışma üstü tutulan "ara rejim"in doğrudan kendisini eveleyip gevelemeden açıkça sorgulamaya kalkışan.

DEVLETİ TAHRİK EDEN MECLİS!

İkinci Özal hükümetinin iş başına geçmesinden bu yana 100 gün geçti. Hükümetin icraatı herkesin malumu. Özal bildiğini okumaya devam ediyor. Bu 100 gün içerisinde meclisteki muhalefetin gösterdiği performans da ortada. DYP'yi bir yana bırakıp, SHP'ye egemen olan muhalefet anlayışına bakalım. Muhalefet yapmaktan çok "sorumlu muhalefet" yürütmeyi vazife edinmiş, kendi kendini meclise hapsetmekle Özal'a meydanı boş bırakmış, her ağzını açtığında "böyle giderse halk sokağa dökülebilir" diye tam bir devlet valisi ciddiyetiyle hükümeti uyarmayı siyaset sanan, onca yılın "devletlu" içgüdüleriyle "demokrasiyi ayağa düşürmek"ten ürktüğü için emekçi yığınların kendi demokratik hak ve özgürlükleri uğruna hareketlenmeleri ihtimalinden mümkün olduğunca uzak durmaya çalışan bir muhalefet bu. Muhalefetin asıl sorunu da bu "sorumluluk" anlayışından kaynaklanıyor ve aslında böylesi bir "sorumluluk", doğrudan atalete yol açtığı için, düpedüz sorumsuzluktur.

Bugün muhalefete egemen olan eğilim işte böyle bir "sorumluluk" çerçevesi içinde kalarak, yani tam bir sorumsuzlukla, görev savmak peşinde. Yasama görüşmeleri esnasında sürdürülen ve doğrusunu söylemek gerekirse, parlamento çalışmalarının her yerde en sıradan muhalefet atraksiyonu olan sözde "engelleme" çabaları da bu savsaklamanın bir parçası. Ama işbitirici Özal taifesinin "dostlar alışverişte görsün" hesabı uygulanan bu denli basit bir muhalefete dahi tahammülü yok. Birkaç saat fazla mesai yapmayı bile katlanılmaz bir külfet saydıklarından, her seferinde muhalefet sıralarına tehdit yağdırıyorlar. ANAP Genel Başkan Başyardımcısı sıfatıyla Keçeciler'in Konya'da sarfettiği sözler de, böylesi bir fazla mesai sonrasında geldi.

Meclis çalışmalarının engellenmesinden, aslında topu topu üç-dört saat geciktirilmesinden yakınan Keçeciler, gazetelerde yer alan haberlere göre, "muhalefet akıllı olup bizimle işbirliği yapmazsa, ülkede yeniden bir ara rejim doğar" demiş. Dahası Keçeciler, meclisteki muhalefet partilerini "devleti tahrik etmekle" suçlamaktan da geri kalmamış. Demek Keçeciler'e göre, devletin yasama organı, devleti tahrik etmekte veya edebilmektedir. Bu iddiayı duyan bir Avrupalı, her halde on yıl düşünse anlamını sökemez. Ama Türkiye'de herkes Keçeciler'in

muradını hemen anlıyor. Bizde devlet, tahrik etmeye gelmez, tepesi atarsa iktidara bile gelir! Biz biliriz devletimizi: Ne yerde, ne göktedir, ama her yerde ve her an, hazır ve nazırdır! 2. savaş sonrasında ele güne ayıp olmasın diye, elmecbur memlekete demokrasiyi getirmeye nihayet karar veren devlet, —daha evveli "ön rejim" olmalı— o gün bu gündür nazenin demokrasiyi sürekli göz altında, arada bir de el altında tutar. Bunun adına "ara rejim" denir ve bu yüzden de rejim, hep bir arada, bir derede kalır.

Demokrasi kültürünü Pembe Köşk'ten edinmiş Metin Toker de Paşa Babasını araya sokarak, tartışmaya tarih boyutu kazandırdı:

"Evvela İsmet Paşa'nın bir sözüne kulak verelim:

'— Başvekili bugün ne DP grubu, ne umumi efkâr, ne matbuat olarak yürüdüğü yolda durduracak, itidale sevkedecek bir kuvvet kalmamıştır.'

O zaman asker çıkıyor ve durduruyor.

Mesele bu kadar basit." (**Milliyet**, Avrupa baskısı, 25 Mart 1988)

Bu kadar basit olduğu için de TC tarihi boyunca "ara rejim" yıllarını, sıkıyönetim ve olağanüstü hal uygulamaları altında yaşanan "ara rejim"e geçiş ve çıkış süreçlerini de ekleyip toplarsanız, niye aslında demokrasiye "ara rejim" denmediğine şaşar kalırsınız. Devam ediyor Damat Efendi: *"Ama bir başbakanı 'yürüdüğü yolda durduracak ve itidale sevkedecek' bütün başka kuvvetler etkisiz kaldılar veya bırakıldılar mı, bulunuyor elbet kurtaran, bahtı kara maderini."* O arada olan milletin "maderi"ne olurmuş ne gam! Herşey, başvekilin alacağı hal ve gidiş notuna bağlı! "Ara rejim" profesyonelleri için, zaten "ara rejim" olsun da, nasıl olursa olsun. İster 27 Mayıs olsun, ister 12 Mart veya 12 Eylül, hiç farketmez. Gidişat kötüyse, —hep öyledir— "memleket meselelerinin müspet yönde halli" yollu bir program ışığında mukadder "ara rejim" yeniden zuhur eder. Toker takımına da içerden ya da dışardan alkış tutmak düşer. Tabiî ara rejim-kara rejim lâfları arasında, yok "tasarruf bonosu", yok "mercimek köftesi" derken, kabak her seferinde emekçilerin kafasında patlar. Bu ayrı mesele!

M.Toker'e göre, bugün de "gidişat" iyi değildir! *"Başbakan'ı bugün ANAP grubu, kamuoyu, basın olarak yürüdüğü yolda durduracak, itidale sevkedecek bir kuvvet kalmış mıdır, kalmamış mıdır?"* diye soran Toker hemen ekliyor:

"Askeri müdahaleyi, ne onu isteyenler, ne istemeyenler, bu sorunun cevabı tayin eder. Kalmış mıdır kalmamış mıdır?

Kalmıştır ki, şu anda Türkiye'de bir askeri müdahalenin ortamı yoktur ve böyle bir olayı hiç kimse sokaklara dökülerek kutlamaz.

Ama ne zamana kadar?" (**Aynı yazı**)

Demek ki, askeri müdahale alın yazısı ya da doğa kanunu gibi bir şey: İsteseniz de, istemeseniz de başa gelir. "Şu anda askeri müdahale ortamı yoktur" sözleriyle önce yüreğimize su serpen Toker, ardından bunun sadece bir zaman sorunu olduğunu eklemeyi ihmal etmiyor. Yazıdan, Başbakan'ı neden durdurmak gerektiğini anlamanız gerçi pek mümkün değil, ama işimiz kala kala, ANAP grubuna, yani Allah'a kalmış! Devleti tahrik etmek de ancak bu kadar olur!

Askeri müdahale ortamı olmadığı doğrudur. Çünkü herşeyden önce, askeriye zaten iktidardan elini eteğini henüz çekmiş değildir. Yalnızca, mahalli seçimlerle ilgili olarak Özal'ın anayasayı "bir defalık ihlal etmek"ten hiç pervasız söz edebilmesi dahi, "ara rejim"in halen devam ettiğini göstermeye yeter. Özal'a bu "gaf"ından ötürü hukuk dersi vermeye kalkışanlar, söyleyene değil, söyletene bakmayı öğrenmelidirler. Bu cüret nerden geliyor? Anayasayı ihlale teşebbüsten insanların asıldığı yerde, anayasayı ihlal niyetini açığa vurmak, Bağdat gezisi öncesinde, "biz füzelerden değil, sadece Allah'tan korkarız" demeye benzemez. Özal'ın bu cesareti, sırtını dayadığı rejimden, daha açıkçası askeriye ile kâhyalığını yaptığı ABD'den aldığı bellidir. Kaldı ki, askeri müdahale, bir "isteyen" bulunmasa, sırf üçbeş omuzu kalabalığın keyfi istedi diye olmaz. Rejimin arada mı, beride mi kalacağına birilerinin, iç ve dış bir takım iktidar odaklarının karar vermeleri de yetmez. Önce bunun ortamının yaratılması gerekir ki, bu da öyle bugünden yarına olacak iş değildir ve hele bugün hiç değildir.

"Ara rejim"in halen devam ettiğini ve daha da "arada" kalacak bir rejimin ufukta görünmediğini, dahası bunun "pek de istenir bir şey olmadığını", Amerikan şirketlerine yatırım yapacakları ülkelerle ilgili "siyasi risk tahminleri" sunan ve "işinin ehli" diye tanınan **Frost and Sullivan** adlı bir şirketin yayınladığı son rapor da gösteriyor. Şirketin "risk analizi"nde önümüzdeki beş yılda Türkiye'de hükümet değişikliklerine ilişkin tahmin yapılıyor ve üç ihtimalden söz ediliyor: Rapora göre yüzde 60 ihtimalle "halihazırdaki Özal + asker rejimi" işbaşında kalacak. "DYP + asker" rejimi ihtimali yüzde 25, askeri rejim ihtimali ise yüzde 15. Şirketin her üç tahmininde de askeriye var ve bir dördüncü ihtimal kesinlikle söz konusu değil. "Risk faktörleri" sıralamasında ise, ABD şirketleri için en elverişli rejimin mevcut "Özal + asker rejimi" olduğu ve Özalsız bir rejimde "risk ihtimali"nin biraz daha artacağı belirtiliyor. (**Cumhuriyet**, 29 Mart 1988)

Emperyalizm açısından tercih bu kadar açıktır. Askersiz bir rejimin sözünü dahi etmeyen ve "istikrarlı bir sivil demokratik rejim kurulana kadar **ordunun tartışmasız siyasi karar mekanizması olmaya devam edeceği**"ni belirten rapora göre, yakın gelecekte Beyaz Saray, Pentagon ve Wall Street'in anladıkları cinsten bir "istikrar"a sahip "sivil demokratik rejim" hayal! Bu yüzden de demokrasinin riski çok yüksek. Öte yandan, malum siyasi ve iktisadi "istikrar paketleri" yürürlükte kaldığı için de, eskisini kapatmadan yeni bir "ara rejim" parantezi açmaya ihtiyaç yok! Raporun özeti bu. Bizdeki son "ara rejim" tartışmalarının özeti de pek farklı değil. Her şey "ayağa düşerken", asıl "ayağa düşmesi" gereken demokrasiyi, nikâhlı helâli gibi sokağa salmamakta direnen bir muhalefet anlayışına emekçiler mahkum kaldıkça, bu sorumsuzluk hüküm sürdükçe ve sürmesine boyun eğildikçe farklı olacağı da yok. ■

Sosyal Demokrasinin Bunalımı

Ana muhalefet partisi SHP'-nin içinde bulunduğu kriz basında genellikle "Genel başkanlık sorunu" diye adlandırılıyor, buna neden de, E.İnönü'nün geçenlerde istifa etmesi gösteriliyor. Gene aynı kapsamda SHP'deki hiziplerden yakınılıyor.

Soruna böyle bakmak kuşkusuz ki, sığ bir yaklaşım. SHP'nin çıkmazı, içinde değişik sosyal demokrat eğilimlerden grupları barındırması değil. Zira sosyal demokrat bir partide değişik kanatların bulunması çok doğal. Bülent Ecevit değişik kanatlardan, eğilimlerden arınmış, homojen ve monolitik bir sosyal demokrat parti yaratmak sevdasına kapıldı da ne oldu? Partisi bir toplumsal varlık olamadı, sadece eski Ecevit karizmasına dayalı yüzde 8'lik bir oy oranı da hiçbir şeye yaramadı, sonuçta partisi de, kendi tekelinde götürdüğü DSP hareketi de kadük oldu. Nitekim bizzat kendisi genel başkanlıktan ayrıldığı kongrede partiye üye alırken artık eskisi kadar sıkı ve katı davranmamak gerektiğini söylemek zorunda kaldı.

Sosyal demokrasi dünyanın hiçbir ülkesinde homojen partilere sahip değilken, Türkiye'de ondan mütecanis bir parti beklemek anlamsız. Sol güçlerin dağınık olması, solda örgütlenme düzeyinin gelişkin bulunmaması nedeniyle sosyal demokrasinin solundaki kimi unsurların bu partiye girdikleri de bir gerçek. Biz sosyalist olanların, SHP'nin solunda bulunanların sosyal demokrat partilerde oyalanmasını tasvip etmiyoruz. Bu unsurların yasal bir sol partide SHP'ye girmemiş olan sosyalistlerle birlikte toplanmaları gerektiğini düşünüyoruz, fakat pek çok solcunun kendi kişisel tercihleriyle gidip SHP'ye girdiklerini bir vakıa olarak görüyoruz, SHP'nin onları üyeliğe kabul etmesini de olumluyoruz.

Aslına bakılırsa, kimi gazetelerin ve gazetecilerin iddialarının tersine, siyasal ve düşünsel eğilimleri sosyal demokrasinin solunda kalanların SHP'deki ağırlıkları hiç de öyle abartıldığı gibi değildir. Milletvekilleri arasında böyle bazı unsurlar bulunmaktadır, diğerleri genellikle partinin alt kademelerindedir. Bu nedenle, SHP'deki sorunların bu unsurlardan kaynaklandığını iddia etmek, mahut "aşırı sol" edebiyatçılarının bir yakıştırmasıdır.

Yerli sosyal demokrasinin krizi ne içindeki hiziplerde, kanatlarda, ne de "genel başkanlık sorunu"ndadır. SHP'nin çıkmazı **muhalefet** yapamamasındadır, lafzen talip olduğu ve programına aldığı misyonlara uygun davranmamasındadır. Daha da basite indirgersek, demokratik mücadeledeki başarısızlığındadır.

SHP, siyasal planda ANAP'a alternatif haline gelemediği gibi, demokrasi yanlısı muhalefet partisi olarak da demokratik hak ve özgürlüklerin ısrarlı bir takipçisi değildir. Parlamentoya yasa tasarısı vermekle, gensoru ve soru önergeleri vermekle, ya da parlamentoda konuşma yapmakla demokrasi mücadelesi verilmiş olmaz. Geniş bir burjuva demokrasisinde bile parlamento genellikle iktidardaki ve muhalefetteki burjuva partilerinin laf yarıştırdıkları, birçok durumda komünist partilerine karşı birlikte davrandıkları bir oyun alanıyken, SHP'nin içinde mücadele verdiğini zannettiği parlamento hepten göstermeliktir ve hiçbir önemi haiz değildir. O kadar değildir ki, SHP muhalefetini parlamentoya hapsederken, parlamentoda söyledikleri sözleri bile kamuoyuna maledebilmek becerisinden yoksundur.

Kaldı ki o sözlerin kamuoyuna malolması ancak ve ancak kitle mücadelesiyle bütünleştirildiği takdirde bir anlam taşır. Aksi halde, parlamentoda en sert konuşmaları da yapsanız ve bunu geniş yığınlara da duyursanız, sonuçta çözüm olarak halka "bir dahaki seçimleri bekleyin" diyorsanız, hiçbir şey yapmamış olursunuz, parlamento kürsüsünün cazibesine kapılmış olursunuz, o kadar.

Belki kimileri, "sosyal demokrasiden ne bekliyorsunuz elbette bu kadar olacak" diyebilirler. Ne ki, sağ sosyal demokrat kimliği belli F.Alman sosyal demokratlarının son aylarda sendikalarla birlikte nasıl da sert muhalefet yaptığını iktidar partilerine ve işverenlere kök söktürdüğünü düşünürsek "sosyal demokrasi kitle eylemi yapmaz" diye düşünmenin doğru bir bakış olmadığı bu son örnekle ortaya çıkar. Türkiye'deki sosyal, ekonomik ve siyasal sorunlar ise F.Almanya'-dakilerle asla kıyaslanmayacak kadar çok ve büyük olduğu halde ve en önemlisi Türkiye'de demokrasi bulunmadığı halde, yerli sosyal demokrasinin ataleti ve pısırıklığı hiç mi hiç bağışlanamaz.

Çünkü, SHP kendisine oy veren seçmen kitlesinin özlem ve istemlerinin gerisindedir. Onların dinamizmini parlamentoya ve seçim sandığına hapsetmektedir. İster geleneksel CHP seçmeni olduğu için bu partiye oy vermiş olsun, ister seçimlerde oy verecek başka parti bulunmadığı, seçimleri boykot etmenin de koşulları varolmadığı için sandıkta SHP'yi desteklemiş olsun milyonlarca insan demokrasinin ve demokratik mücadelenin geniş kitlesini oluşturmaktadır. SHP olsa olsa bu büyük potansiyeli pasifize etmekte, onların dinamizmini köreltecek bir politika izlemektedir. SHP'nin arada bir yaptığı açık hava toplantılarını ise kitle eylemi diye adlandırmaya olanak yoktur.

Kısacası, SHP'nin bunalımdan çıkmasının biricik yolu, demokrasi mücadelesinde, aktif, dinamik ve sonuç alıcı bir politika izlemesidir.

Fakat SHP ne bugün, ne de yarın böyle bir muhalefeti gösterebilecek niteliklerden ve anlayışlardan yoksundur.

Sosyalistler olarak SHP'nin bu özelliklerini ve olumsuzluklarını gösterirken, asıl üzerinde durmamız gereken nokta bu tespitlerimizi ve eleştirilerimizi bir yakınma halinde dile getirmememiz gerektiğidir. Tersine, bu tespitlerimizi genel olarak sosyal demokrasinin, özel olarak da yerli sosyal demokrasi-

(Devamı 10. sayfada)

İstila ve İlhakı Savunanlar

İran-Irak arasındaki savaşta dengenin İran lehine değişmesi ve Irak Kürdistanı'nda Kürt devletinin kurulmasının sözkonusu olması vesilesiyle Türkiye'nin bir müdahalede bulunmasından, Irak Kürdistanı'nı işgal ederek, Kerkük ve Musul'u ilhak etmesinden sözedilmeye başlandı.

Bu konuda basında yeralan demeç, tartışma ve yazılarda böyle bir istilayı savunan, buna Türkiye'nin hakkı olduğunu söyleyen, bir takım sözümona hukuki gerekçeler getirmeye çalışan isimlere rastlanıyor. Türkiye'nin **müdahele hakkı** olduğunu kanıtlamaya uğraşanların getirdikleri gerekçeler, petrol boru hattının güvenliği, ya da meydana gelecek bir "değişiklik"le Türkiye'nin çıkarlarının zedelenebileceği gibi soyut tekerlemeler. Bu belirsizlikler arasında Lozan Antlaşması, Musul sorunu gibi daha da yuvarlaklaştırılmış sözler bulunuyor.

Buna karşılık, petrol boru hattı vb. gibi bahaneler icadetmeksizin, doğrudan doğruya ve açık konuşanlar da var: Bunlar Türkiye'nin "kendi Güneydoğu sınırında bir Kürt devleti kurulmasına göz yumamayacağını" söylüyorlar.

Gerçek neden budur. Türk devleti ötedenberi Ortadoğu'da bir Kürt devletinin kurulmasından korkmuştur. Bu korkusunu Sadabad Pakt'larıyla Kürtleri ezen devletleri desteklemesiyle ve son yıllarda Irak Kürdistanı'na seferler düzenlemesiyle ortaya koymuştur.

"Müdahale edelim" diye yükseltilen çığlıkların ya da böyle bir müdahaleyi haklı göstermenin bir nedeni muhtemel bir Kürt devletinin kurulmasından duyulan rahatsızlıksa, diğer nedeni de Musul ve Kerkük petrollerini oldu bittiye getirip ele geçirmektir. Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik krizden tek çıkış yolunun bu olduğunu geçtiğimiz yıllarda açık açık savunacak kadar açıksözlü olanlara rastlanmıştır.

Tabii hemen belirtelim ki TC'nin böyle bir macerayı göze alabileceğini sanmıyoruz. Zira böyle bir durumda istilacı ordu ne Irak Kürdistanı'ndaki direnişle başa çıkabilecektir, ne de petrolleri Türkiye'ye peşkeş çekecek herhangi bir güç bulunmaktadır.

Ama bu konuda önemli olan ve bu nedenle de asıl üzerinde durmamız gereken nokta, bir kısım ilerici ya da demokrat yazarların da istila kışkırtıcılığı yapmalarıdır.

Böyle düşünenler arasında dış politika yazarı olanlar, ya da bir gazetenin başyazarı olanlar bile vardır. Bu kişilerin devletlerarası hukuku bilmemelerine, uluslararası ilişkilerden haberdar olmamalarına imkan yoktur. Ayrıca bu kişiler gerek geçmişte, gerekse günümüzde birçok uluslararası durumda ve sorunda doğru tutum takınmışlardır.

Örneğin çok uzağa gitmeye gerek yok: İsrail'in Arap topraklarını işgaline karşı çıkmışlardır, Filistin'in kendi anayurdunda bağımsız devletini kurmasını içtenlikle savunmuşlardır ve desteklemektedirler.

Gene onlar, ulusların kendi geleceklerini, siyasi, sosyal ve ekonomik statülerini özgürce belirlemeleri için self-determination'u savundukları bilinir. Ne ki, Kürt sorununa gelince, bütün bu demokratlıklar, ulusal kurtuluş yanlılıkları ansızın sona ermekte, ortaya Tercüman gezetesinin yazarlarından farksız şoven ve milliyetçi bir kafa çıkmaktadır.

Zira onlar, Türkiye'yi "bölünmez bir bütün" olarak görmüşlerdir (Türk burjuvazisi ve Türk gericiliği de öyle görmüştür).

Onlar bugüne değin bırakınız bağımsız ya da özerklik gibi statüleri, Türkiye Kürdistanı'ndaki Kürtlerin en küçük ulusal demokratik haklarını bile savunmamışlardır, çünkü Kürdistan'da ulusal bilincin gelişmesinden korkmuşlardır (Türk burjuvazisi ve gericiliği de bundan hep korkmuştur).

Onlar günün birinde Ortadoğu'da bir Kürt devleti kurulursa, bu olayın Türkiye'deki Kürtleri de ulusal bilincin ve ulusal demokratik mücadelenin gelişmesi doğrultusunda etkileyeceğinden korkmuşlardır. (Türk burjuvazisinin ve gericiliğinin de yukarıda andığımız korkusu aynıdır).

Sonuçta, solculuk, demokratlık adına yayılmacılığın savunulmasına düşülmektedir. Böyle pekçok ilerici, demokrat aydının iç politikada devletin uygulamalarına, rejime, hükümete karşı olmalarına, muhalefet yapmalarına karşılık dış politikada bu ve benzeri pek çok durumda devletin ve hükümetin yanında saf tutmaları, onların demokrasiyi, temel insan haklarını özümlemediklerinin bir kanıtıdır. Örneğin genel anlamda insan haklarını savunacaksın, hükümetin bunu çiğnemesine karşı çıkacaksın, fakat T.Kürdistanı'ndaki zulme ses çıkarmayacaksın. Derken, daha da ileri gidip, Türk devletinin Irak Kürtlerine ait toprakları işgal etmesini de teşvik edeceksin. Binbir dereden su getirerek, istilacı, yayılmacı emelleri teşvik edeceksin. Daha da "hele bir Musul ve Kerkük ilhak edilirse zengin petrol yataklarına da sahip oluruz" gibilerinden bir gizli emeli için için paylaşacaksın, bunu açıksa söylemesen bile, "böyle bir sonuç doğarsa hiç de fena olmaz" gibilerinden "yan cebime koy" diyeceksin.

Cumhuriyetten bu yana geçen 65 yıl içinde Türkiye'de bir çok sosyal olay yaşanmış olmasına rağmen, bir çok aydınımızın demokrasiyi bir türlü içine sindirememiş olması, bir çok siyasal sorunda çift standartlı, çok standartlı davranması özgürlük düşüncesi açısından kaygı vericidir. Artık mesele öyle bir duruma gelmiştir ki, konuyu Türk aydınının devletçi geleneğiyle, Osmanlı devletinin bilinçlere yerleştirdiği tortularla açıklamak, bizce onları mazur göstermektir. Onların kimi durumlarda devletin suçuna ortak olmalarını izah edeyim derken, sosyal, tarihsel nedenler arayarak, bir bakıma onları kötü bir geçmişin, kötü bir geleneğin mirasçısı sayarak, gü-

(Devamı 10. sayfada)

Marksizm ve Günümüzde Kavranması

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 27. Kongresiyle birlikte açtığı "Yeniden Yapılanma" perspektifi bütün dünyanın dikkatlerini bir kere daha sosyalizm ve bu bağlamda insanlığın geleceğini ilgilendiren sorunlar üzerine topladı. Gelişmenin, biri Marksistler üzerinde ve teorik üretkenliği kamçılayan, öteki de Marksizm eleştiricileri üzerinde ve "biz demiyor muyduk?" tekerlemesinde ifadesini bulan iki belirgin etkisi gerçekleşiyor. Açıkça anlaşılıyor ki, "Yeniden Yapılanma"ya ilişkin süreçler sosyalist sistem ülkeleri içinde derinleştikçe yansımaları artacak, bunun tek tek bütün ülkelerdeki Marksist hareketlere yansıyan sonuçları olacak ve nihayet Marksizmin bugüne kadar tartışılagelmiş belli başlı sorunları, bu kez yeni bir perspektiften bir kere daha tartışılacak ve bütün bu tartışmalar entellektüel yaşama damgasını vururken sınıf mücadeleleri pratiğinde çeşitlenip yeni zenginlikler yaratacaktır.

Konuyu belli bir bütünlük içinde kavrayabilmek için, hem Marksizme ilişkin olan, hem de Marksizmin kendisi demek olan bir gerçeği daima hesaba katmak gerekiyor: Marksizm bir **bilim** olduğuna, bütün bilimler gibi bir **nesnesi** bulunduğuna göre, bütün bilimler gibi kendini sürekli yenileyip geliştirmek; dahası, onun nesnesi olarak toplum, öteki bütün bilimlerin nesnesinden daha karmaşık ve hızlı bir devinim gösteren nesne olduğu için Marksizm, kendini diğer bilimlerden daha hızlı yenileyip geliştirmek zorundadır. Bütün varsayımlarını "**mutlak doğru**" idealizminden sakınarak kuran Marksizmin, kendi nesnesi içinde değişim süreçlerini yakından izlemesi, her aşamada kendi nesnesi olan toplumu **yeni** olan nitelikleriyle tanımaya çalışması ve bu kapsamda da kendini yenileyip geliştirmesi doğaldır. Bilim olma özelliği Marksizmin gelişmeye koşullu olan yanıdır.

Öncesinde olduğu gibi, Marksizmin ortaya çıkıp bir düşünce sistemi olarak olgunlaşmasından sonraki toplumlar dünyası sürekli bir değişkenlik içindedir. Marksizm bu sonsuz hareketin belli bir durumdaki bilgisi olduğu gibi, toplumsal hareketin -ki bu tarihtir de- sürekliliğini ifade eden yasallığın bilgisi olarak da, değişmenin bilgisidir. Bu bakımdan, bir düşünce sistemidir ve bütünlüğünü bu sistem sayesinde kurmaktadır diye, Marksizmi bu kendi sisteminin unsurlarını gelişmeye kapalı bir sistem olarak yorumlamak hakkını, bizzat Marx'ın kendisi bizlerden esirgemiştir. Marksizmin içinde veya cazibesi etrafında bulunup da, kraldan çok kralcı tavrıyla ona, değiştirilemez bir kalıplar manzumesi olarak sahip çıkan dogmatikler, er veya geç Marksizmin dışına ve uzağına savrulmaktan kurtulamamışlardır; çünkü her defasında Marksizm, hayatın özündeki değişmelere bağlı olarak başını alıp gitmiş, dogmatizm bulunduğu yerde kalmıştır.

Marksizm bir **bilimdir** ve değişkenliği içindeki toplumların tarihinin bilgisidir ve bu kapsamda dünyayı açıklamanın anahtar yöntemidir ama, Marksizm aynı zamanda bir **ideolojidir** ve gelişmenin doğrultusunu saptamakla yetinmeyip, ona yön vermeyi amaçlamaktadır. Yani Marksizm insanın **bilmesi** olduğu gibi **istemesidir** de. Başka bir ifadeyle Marksizm "dünyayı değiştirme" hedefini ortaya koymakta, bunda insana düşen rolü tarif etmektedir. Marksizmin **devrimci** olması bu özelliğinden dolayıdır. İnsan pratiğiyle doğrulanmamış bilgiyi bilgi saymaması, insan pratiğini başa alması ve bunu tarihin açıklaması olarak kullanması, Marksizmi öteki bilimlerden ayıran başlıca noktadır. Ne ki Marksizm, çokca sanıldığının aksine, soyut bir insandan hareket etmez, kendini klasik hümanizmden kesinlikle ayırır; **tarihsel pratiği içindeki somut insanı** hareketinin çıkış noktası yapar. Somut pratiği içinde insan hem bireyler halinde ve bireysel faaliyet olarak, hem de sınıf durumuyla ve toplumsal faaliyet olarak görünür. Marksizm bireysel faaliyetin sonsuz sayıda ampirik bilgisinden ve rastlantısal olandan değil, bir yasallığı açığa vuran sınıfsal olandan hareketle kendini kurar. Kendini kapitalist toplumda, bu toplumun tarihsel gelişmesine dönük olarak sistemleştirirken, keşfettiği yasallığın peşinden, en başta bilimsel olarak, ama aynı zamanda devrimci olarak girer; hatta bununla yetinmez, estetik ve ahlaki olarak da gider.

Bir yanıyla **bilim** ve bir yanıyla **ideoloji** olan, bir diğer yanıyla da, tarihsel misyonunu keşfettiği işçi sınıfına ait bulunan, bütün bunlardan ötürü de **işçi sınıfının bilimsel ideolojisi olarak** adlandırılan Marksizmi **sadece bilim** ya da **sadece ideoloji** olarak görmek basit bir **eksiklik** olmayıp, Marksizmin tamamını gözden çıkarmakla sonuçlanan bir **algı**dır. Marksist hareketler tarihi Marksizmin böyle tek yanlı algılanmasının örnekleriyle doludur ve bu örnekler, Marksizmin pratikle bağını her defasında doğrularcasına, yenilgiyle sonuçlanmış pratiklerdir. Marksizme ilişkin teorik tartışmaların hemen tümünün kaynağında bu nokta vardır ve bu günkü dünyanın yorumlanmadan kalmış pratik birikimi ile bu dünyayı değiştirme görevinin kesiştiği bu günkü uğrakta Marksizme ilişkin tartışmalar yine aynı nokta etrafında şekillenmektedir.

Burada, kısmen konumuz dışında ama konumuzun bam teline ışık tutan bir gerçeği parantez içinde tekrar etmekte yarar var: Marksizmi sadece **ideoloji** ya da sadece **bilim** olarak, yani teorik ve pratik bütünlüğünü ihlal edecek açıdan kavrama eğilimi, genel olarak işçi sınıfının dışında doğmaktadır. Sınıf pratiği tarafından **koşullanmış** işçi sınıfı, verili bir durumda Marksizmi hiç kavramamış, kısmen kavramış veya tam kavramış olmak gibi düzeylerde bulunabilir ama **tek yanlı kavramış** konumunda ender bulunur; çünkü işçiler, faaliyetlerinin doğal koşulları içinde Marksizmin

ideolojik özünü öğrenmeyip, **edinirler** ve aynı sürece Marksizmin **öğrenilmesi** tekabül eder. İdeoloji olarak **edinilmemiş** Marksizm işçi sınıfının **organik bütünlüğü** dışında **bilgi** olarak öğrenilmiş Marksizmdir ve ideolojik angajmanı bulunmayan bu türden "Marksizm", Marksizmin teorik varsayımlarıyla akademik keyfiyeti ile dilediği gibi oynama eğilimindedir.

Bu kısa anımsamadan sonra konuyu güncel çerçevesi içinde bize verilmiş **somut halkasından** tutarak genişletebiliriz. "Yeniden Yapılanma"yla Marksist teori yetmiş yıllık pratiğini, bu pratiğin en yetkin olduğu yerde gözden geçiriyor ve bu pratik içinde sosyalizmin gelişmesinin engeli durumunda bulunan her şeyden kurtulmayı amaçlıyor. Yapılan tespitlerden biri de "teorik üretkenlik" bakımından pratiğin gerisinde kalındığı ve gelişmenin şimdiki aşamasına denk düşecek yeterlikte olmadığı yönündedir. Bu tespitin, Marksist teorinin yenileşmesine, **eskiyen** yanlarından arındırılmasına ve özünü koruyarak bugünün dünya bilgisiyle beslenmesine olan ihtiyacı içerdiği **kolayca** anlaşılmaktadır. İhtiyacı anlamak **kolay** olmakla birlikte hiç de kolay olmayan şey, bunu gerçekleştirmektir ve bu nedenle daha şimdiden uç veren **kolaycı** eğilimlerin teorik planda yarattıkları karmaşanın ve kavram anarşisinin önüne geçmek gerekmektedir.

Marksizme ilişkin olarak ortaya çıkan en temel kavram kargaşası, teorinin günümüze kadarki **gelişmesini** ve **bütünlüğünü** birlikte ifade eden **Marksizm-Leninizm** anlatımına itirazla başlamaktadır. Leninizm, Marksist teorinin **emperyalizm çağındaki kendisi** olarak değil de, Marksizmin Rusya'ya özgü bir "türü", bir varyantı, belli tarihsel şartlarda ve sadece bir tek ülkenin koşulları tarafından belirlenmiş özel bir biçimi, deneyleri genelleştirmeye müsait bulunmayan deneysel bir Marksizm örneği olarak kavranmaktadır. Böyle olmakla elbette ne Lenin, ne Ekim Devrimi Marksizmin dışına atılmaktadırlar ve ne de Leninizm inkar edilmektedir; ama böyle anlamakla Leninist tarihsel pratik tarafından dışlanmış olan pek çok **şey** Marksizmin içine doldurularak, bizatihi Marksizmin kendi tanınmaz hale getirilmekte, bu yoldan **inkar** edilmektedir.

Leninizmi Marksizmin, bir kere daha tekrar olunamayacak ve tekrar olunmasına gerek de olmayan, sözgelimi bir Çin ya da Küba modeli gibi görüp onun dışında bir Marksizm savunanların, böyle bakmakla neleri inkar ettiklerine geçmeden önce, böyle bakmalarının gerekçesine kısaca bakmakta yarar var. Bu bakış açısında, Ekim Devrimi'nin ilk 8-10 yılını saymazsak, reel sosyalizmin tarihine tümüyle damgasını vurmuş gözüken Stalin'e karşı güdülen düşmanlık ile "sosyalizm düşmanlığı" tamı tamına örtüşür. Teori veya bir dönemin siyasal bilinci ile, aynı dönemin pratiği arasındaki **ilişki** elbette çok sıkıdır, ama ne **özgül** bir pratikten çıkarak **evrensel** bir teoriyi yargılamak, ne de dünyanın üçte birinde kapitalizmin bütün varsayımlarını yokeden ve kendi sonsuz çehreli varsayımlarını kuran bir pratiği, özgül bir siyasi pratiğe indirgemek doğru olur. Tarihsel devinimin yönü her daim, teorik olana veya siyasal pratiğe bağlı olarak oluşsaydı, Marksizmin en büyük keşfi, onun en büyük yanılgısı olurdu.

Marksist teorinin teorik bütünselliği açısından bakıldığında, Ekim Devrimi ile başlamış olan reel sosyalizmin, başka bir deyişle somut Marksizm pratiğinin ortaya koyduğu yeni çizgiler pek çoktur. Leninizmi "Rus Marksizmi" olarak dar bir parantez içine almaya çalışanların argümanları da, işte bu "Rus Devrimi" özgüllüğüne bağlı olarak ortaya çıkan yeni somut muhtevanın unsurlarıdır. Ancak, bu çok yönlü ve zengin muhtevanın bir yanıyla Marksizmin teorik geliştirilmesi, bir yanıyla da genel teorinin pratiğe uygulanması olduğu, ama diğer yandan bu muhtevanın aynı zamanda Rusya'nın kendindeki canlı gerçeği de teoriye kattığı ve nihayet bütün bunların, Marksizm tarafından teorik olarak öngörülmüş bir "kapitalizmden sosyalizme **geçiş süreci**" kapsamında oluştukları, dolayısıyla "Leninizm" kapsamı içinde yer alan teori ve pratiğin ve bütün bir reel sosyalizm tarihi birikiminin **Marksist hassasiyetle** değerlendirilmesi, Rusya'da yetmiş yıldan bu yana olup bitenlerin, aynı dönemde dünyada Marksizm adına olup bitenlerin bir parçası olarak görülmesi, bu, insanlığın yeni bir uygarlığa geçiş girişiminde çok, çok kısa bir dönemin dümdüz bir teorik çizgiyle çakışan devinim olamayacağı, yalpalamaları, duraksama ve gerilemeleri, gelişmenin zorunlu sapmalarını ve bu **zorunlu sapmalardan** sapmaları da (gerçek ideolojik ve politik sapmaları) içereceği anlaşılmak gerekirken, bütün bu geçiş süreci olgularını özel olarak Leninizme ve onu kapsamı içindeki sübjektif hatalara indirgeyip "Batı Marksizmi" kavramına geri çekilmek Marksizmi yavanlaştırmak anlamına gelir.

"Rus Marksizmi" kapsamına alınmak suretiyle genel Marksist teorinin kapsamı dışına çıkarılmak istenen, böylece bugünkü işçi sınıfı pratiğinden "dışlanması" savunulan olgulara baktığımızda, bunların, neredeyse Marksizmin **devrimci özünü** teşkil eden olgular olduğunu görüyoruz. Leninizme özgü sayılan bu Marksist kategorilerden belli başlıcaları şunlar oluyor: Proletarya diktatörlüğü, Leninist siyasi örgütlenme teorisi, devrimin siyasi çoğunluğa dayanması olgusu, Bolşevizmin ihtilalciliği anlamında jakobencilik yakıştırması ve sosyalist **DEMOKRASİ**'nin geriliği iddiası...

Bu olguların "Rus Devrimi" içindeki biçimlenişlerine tek düze bakılamaz. Hangisini alırsak alalım, her biri, Marksist teorinin, Rusya'nın özgül koşullarını da içine alarak gerçekleşmesidir. Bu nedenle, örneğin proletarya diktatörlüğünün, ya da bir diğerinin, örneğin sosyalist demokrasinin, "Sovyet modeli" içinde kazandığı biçim, Marksizmin zenginleşmesi anlamına gelir. Marksizmin temel teorik kategorileri her deneyde, hem doğrulanıp hem zenginleştikleri için Marksizmin bütün olarak gelişmesinden söz etmemiz mümkün oluyor.

Teorinin Marksizm-Leninizm olarak tezahür etmiş gelişme bütünlüğü sadece teorinin **içinde ka-**

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN!

kitle

Yurtdışı Eki

SAYI: 318
NİSAN 1988

Politik Mültecilerin Dönüş Sorunu

Ülkemizde demokrasi güçlerinin rejime karşı verdiği mücadelenin gündemindeki maddelerinden birisi de yurtdışındaki siyasi mültecilerin yurda dönüşlerinin sağlanmasıdır.

Bu konuda kavram yanlışlıklarına yer verilmemesi için, politik mültecilerin yurda dönüşlerinden neyi anlamak gerektiğinin bulanıklıktan kurtarılması lazımdır.

Politik mültecilerin dönüşü siyasal nedenlerle yurtdışına çıkmaya mecbur kalmış binlerce kişinin yurda serbestçe dönerek, kendi ülkelerinde serbestçe yaşama haklarının elde edilmesidir.

Bu demektir ki, sorun siyasi mültecilerin toplu dönüşünün siyasi ve hukuki koşullarını yaratma sorunudur ve aslolan bu olanağın elde edilmesi için gerekli mücadelenin topluca gerçekleştirilmesidir.

Dönüş konusunda, yaklaşım ve muhteva olarak katılmadığımız bazı savlar var. Bunlardan bir tanesi, rejim değişmeden ve burjuva demokrasisi kurulmadan politik göçmenlerin ülkeye serbestçe dönemeyecekleri yolundaki sanıdır. Meseleye böyle bakmak, dönüş konusunu bilinmedik bir tarihe ertelemek ve topyekün demokrasi mücadelesinin genelliği içinde, politik göçmenlerin dönmeleri için verilecek özgül mücadeleyi önemsememek sonucunu doğurur.

Oysa demokrasi mücadelesine, demokratik hakların elde edilmesi uğraşına bir siyah-beyaz mantığıyla yaklaşmamak gerekir. Bir başka deyişle, "bugünkü kara rejim mücadeleyle bir gün ak rejim haline gelecektir, bu süreç içinde hiçbir demokratik hak elde edilemez" düşüncesi doğru değildir. Siyasal demokrasinin elde edilmesi mücadelesi, bu mücadele süreci boyunca çeşitli demokratik hakların kazanılmasına, yeni yeni demokratik mevzilerin elde edilmesine tanık olacak ve siyahla-beyaz arasında bir gri dönem yaşanacaktır. Nitekim de, son yılların deneyleri bir takım demokratik mevzilerin ve olanakların mücadele ede ede kazanılması, rejimin geriletilmesi sürecinin çeşitli örnekleriyle doludur. Rejimin sınıfsal ve siyasal niteliği değişmemiştir, güçler dengesinde siyasal demokrasiyi kazanacak türden büyük değişiklikler meydana gelmemiştir, fakat buna rağmen çeşitli olanaklar elde edilmiştir, onların da hiçbirisi gümüş tepsi içinde sunulmamıştır, mücadele ede ede o mevziler kazanılmıştır.

Bu durum sadece bugünkü Türkiye koşullarına da özgü değildir. Geçtiğimiz yakın yıllarda faşizmden çıkmış olan bir çok Latin Amerika ülkesinde de böyle süreçler yaşanmıştır. Şu anda Şili'de de aynı süreç yaşanmaktadır. Konumuz özelinde konuşacak olursak, Şili'de faşizm yenilgiye uğratılmamış, alaşağı edilmemiştir, rejimin karakteri değişmemiştir, Pinochet halen işbaşındadır, ama uzun yıllardır yurtdışında bulunan çok geniş sayıdaki Şilili politik mülteci serbestçe yurda dönüş haklarını elde etmişlerdir, ülkelerine dönmüşlerdir.

Türkiyeli politik mültecilerin dönüş koşullarının yaratılması da siyasal demokrasi kazanılmadan, ülkede demokratik bir rejim kurulmadan önce de mümkündür. Aksi halde topyekün demokrasi mücadelesinin bugünkü rejimi değiştirip, demokrasiyi kurmasına kadar beklemek, toplu dönüşü o zamana ertelemek gerekecektir.

Dönüş konusunda, siyasal değerlendirme ve muhteva olarak katılmadığımız bir başka görüş de, yurda toplu dönüşle tekil dönüşlerin bir bütün teşkil ettiği, tekil dönüşlerin toplu dönüşü ve toplu çözümü kolaylaştıracağı yolundaki savdır. Hayli öznel bir siyasal değerlendirmenin sonucu olan böyle dönüşleri toplu dönüşün çözümünü getirecek adımlar olarak görmüyoruz. Tersine bu gibi adımların toplu çözümü zorlaştırdığı kanısındayız. Bu bakımdan dönüş konusunda karar verme durumunda bulunan arkadaşların bütünün çıkarlarını gözönünde tutmaları, öznel ve tekil adımlardan kaçınmaları gerekir. Kaldı ki, bu tür tekil dönüşler bütünün çıkarlarıyla uyuşmadığı gibi, bizzat o parçanın çıkarlarıyla da uyuşmamaktadır.

Soldaki her siyasi çevre elbette kendi bağımsızlığına sahiptir, istediği kararı alır ve uygular. Ama alınacak bir karar tüm solu yakından ilgilendirecek konulardaysa, o kararı almadan önce çok daha ince eleyip sık dokumak, solun ortak davranışını gözetmek, ortak çözümleri aramak gerekir. Bu tür konulardaki hatalı olabilecek değerlendirmeler ve bakışlar, tekrar edelim ki, hem solun geneline hem de bizzat o kararı alan siyasal çevreye zarar vermektedir. Ayrıca, solun politik mücadelesinde yanlışlığı pratik içinde ortaya çıkan bir adımın, onda ısrar edecek başka adımlarla telafi edilebildiği görülmemiştir. Tersine böylesi bir tutum, sağlıklı değerlendirme yapmaktan hepten uzaklaşmak, yanlışı göre göre onu derinleştirmek, ya da sosyal pratiğin somut verilerine hiç aldırmayıp, hatayı görmemekte ısrar etmek demektir.

"Zararın neresinden dönülse kârdır" sözü tam da böyle durumlarda geçerli bir halk deyişidir, çünkü "pilavdan dönenin kaşığı kırılsın" tutumu, zarardan dönmemekte ısrar ederek, zararı daha fazla artırmaktan başka bir sonuç getirmez.

Bu nedenle, ancak birlikte çalışmalar sonucunda topluca çözümlenebilecek sorunlarda, bütünün çıkarlarını gözetmeyen tekil çıkışların sahiplerinin kendi politikaları için, çoğuldan destek beklememeleri ve istememeleri gerekir. "Biz bu kararı aldık, böyle davranacağız, herkes de bizi desteklesin" anlayışını taşıyan bir yaklaşımdan, Türkiye solunda uzun yıllar kendisini pek çok hasarla, pek çok kez göstermiş olan "ben giderim, gelen gelir, gelmeyen gelmez" tutumundan artık vazgeçilmesi gerekir.

Şimdi —yukarıda andığımız ve karşı çıktığımız savları bir yana koyarak— dönüş koşullarının yaratılmasından ne anladığımızı kısaca açalım:

Dönüş derken toplu dönüş koşullarının hukuki çerçevesinin demokratik bir kazanım olarak elde edilmesini kastetmekteyiz. Bu hukuki çerçeve somutta:

a) Sıkıyönetim ve Devlet Güvenlik

Mahkemeleri'nde görülmekte olan siyasi davaların, sivil mahkemelere devredilmesi ve dolayısıyla vicahen ya da gıyaben yargılanan, ya da o davalarda dosyaları ayrılmış bulunan siyasilerin sivil mahkemelerde yargılanmalarının hukuki ve kesin bazının yaratılması,

b) Siyasi nedenlerle, gıyaben yargılanan ya da dosyası ayrılmış bulunan, veya haklarında kovuşturma bulunan, siyasi polis tarafından aranan herkesin sorgularının sözkonusu sivil mahkemelerin savcılıklarınca yapılmasını, polis sorgusunun kaldırılmasını güvence altına alacak hukuki düzenlemenin gerçekleştirilmesi,

c) Haklarında gıyabi tevkif kararı bulunan, ya da adları siyasi nedenlerle arananlar listesinde bulunanların tutuksuz yargılanmalarını sağlayacak hukuki koşulların elde edilmesi.

Yukarıda kısaca üç ana başlık altında topladığımız temel çerçeve kuşkusuz ki, bir takım hukuki değişiklikleri ve mevzuat düzenlemelerini gerektirecektir. Bunların Özal hükümeti tarafından kendiliğinden yapılmayacağı açıktır; bu hakkın koparılması için sorunu ülkemizdeki demokrasi mücadelesinin gündemine getirmek, bu konuda kamuoyununu oluşturmak, demokrasi güçlerini etkili bir şekilde harekete geçirmek ve sürekli mücadeleyi gerçekleştirmek, bu mücadeleyi yurdışındaki politik mültecilerin uluslararası düzeyde yapacakları yoğun çabalarla bütünleştirmek gerekmektedir.

Bu konuda yurtdışında çalışmalar başlamıştır, başlangıç için geniş bir bileşim sağlanabilmiştir, bu bileşimi daha da genişletmek, etkili girişimleri gerçekleştirmek, çabaları yoğunlaştırmak sözkonusu uğraşın yurtdışından yapılabilecek kesimidir. Yurt içinde ise demokrasi ve insan hakları hareketi doğrultusunda güçlü, etkili, sonuç alıcı girişimlerin bir an önce gerçekleştirilmesi gerekir. ■

Siyasi Mültecilerin Köln Toplantısı

Siyasal, sendikal ve sanatsal faaliyetlerinden ötürü 12 Eylül sonrasında haklarında açılan çeşitli davalar nedeniyle yurtdışında yaşamak durumunda kalan, bazıları vatandaşlıktan çıkartılan siyasi mülteciler yurda serbestçe dönme ve özgür bir yurttaş olarak yaşama haklarını elde etmek için çaba gösteriyorlar.

Bu amaçla 20 Mart 1988 tarihinde F.Almanya'nın Köln şehrinde DGB salonunda yapılan ve Tektaş Ağaoğlu, Dursun Akçam, Bayram Ayaz, Yalçın Cerit, Sümeyra Çakır, Kemal Daysal, Melike Demirağ, Engin Erkiner, Bahtiyar Erkul, Gültekin Gazioğlu, Süleyman Kırteke, Doğan Özgüden, Demir Özlü, Ömer Polat, Orhan Silier, Müslim Şahin, Yücel Top, Selahattin Uyar, Yücel Yeşilgöz ve Şanar Yurdatapan'ın çağrıcı olduğu toplantıya, aralarında sendika ve demokratik kitle örgütü yöneticilerinin, yazar ve sanatçıların, çeşitli siyasi örgüt yöneticilerinin de bulunduğu yaklaşık 250 siyasi mülteci katıldı.

Yurda dönüşün değişik boyutlarının tartışıldığı toplantıda, siyasi mültecilerin yurda dönüşü için sistemli ve örgütlü bir çalışmayı gerçekleştirmek üzere "Politik Mültecilerle Dayanışma ve Koordinasyon Komitesi" oluşturuldu. Bu kurulun, çağrıcılar kuruluna ek olarak İlkay Demir, Gönül Dinçer, Zülal Kılıç, Zeki Kılıç ve Murat Tokmak'ın katılımıyla genişletilmesi ve kurul adına işleri fiilen yürütmekle görevlendirilen sekretaryanın ise; Bayram Ayaz, Dursun Akçam, Gönül Dinçer, Bahtiyar Erkul, Gültekin Gazioğlu, Zülal Kılıç, Zeki Kılıç, Süleyman Kırteke ve Doğan Özgüden'den oluşturulması ve toplantıya katılanların ortak görüşlerini ifade eden bir açıklamanın yapılması da toplantıda alınan kararlar arasında.

Toplantı sonunda yapılan açıklamanın tam metni şöyle:

"Batı Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden gelen farklı siyasi görüş, mesleklere mensup Türkiyeli politik göçmenler 20 Mart 1988 tarihinde Köln'de biraraya gelmişlerdir. Toplantıya katılanlar aşağıdaki tespitleri yapmışlar ve bu uğurdaki mücadelede ortak kararlılıklarını belirtmişlerdir.

I- a) Politik mülteciler dayanışma eşgüdüm toplantısı, bağımsız bir girişim olarak, politik mültecilerin mensup oldukları parti ve gruplar arasındaki görüş farklılıkları ve tartışmaları, kendi görüş alışverişi ve çalışma alanı dışında tutmaktadır.

b) Politik mülteciler arasındaki dayanışma ve eşgüdüm çalışmalarının, herhangi bir parti ya da grubun çalışmalarına doğrudan destek sağlamak, ya da herhangi bir parti ya da gruba karşı bir platform oluşturmak gibi bir konuma düşmemesine en büyük titizlik gösterilmesi ilke edinilmiştir.

c) Politik mülteciler dayanışma ve eşgüdüm çalışması, çeşitli politik parti ve grupların ve tek tek kişilerin Türkiye'ye dönüş ile ilgili karar ve eylemlerinin yorumlanmasını, bu konularda şu ya da bu yönde ortak bir değerlendirme yapılmasını kendi alanının dışında görmektedir. Bu çalışma zamanlaması ve biçimi ne olursa olsun bir bütün olarak politik mültecilerin dönüşünü kolaylaştırabilecek, acı ve sorunlarını en aza indirebilecek işlevlerin yerine getirilmesine çaba gösterecektir.

II- a) Politik mültecilerin Türkiye'ye dönüşleri ile şu anda bulundukları ülkelerdeki durum ve sorunları, kendilerinin ve yakınlarının Türkiye ile ilişkileri, karşı karşıya bulundukları baskılar bir bütündür. Politik mülteciler dayanışma ve eşgüdüm çalışmaları Türkiye'ye dönüşün koşullarının yaratılmasını tüm çalışmaların ana hedefi olarak saptarken bu bütünlüğü gözden uzak tutmaz.

b) Politik mültecilerin Türkiye'ye dönüşleri, politik mülteciler arasında yasal konumlar ve özel koşullar başta olmak üzere birçok alanda varolan farklılıklar sonucu, hayli uzun bir dönemi kapsayabilecek bir süreçtir. Politik mülteciler arasındaki dayanışma ve eşgüdüm çalışmaları tüm politik mültecilerin Türkiye'ye dönüşlerini sağlamaya yönelik bir kapsam ve perspektif içinde yürütülecektir.

III- a) Politik mültecilerin şu anda bulundukları ülkelerdeki sorunları, bu ülkedeki demokrasi mücadelesinden, Türkiye'ye dönüşlerine ait sorunlar genel demokrasi mücadelesinden ayrılamaz ve bu genel çerçevenin gerekleri düşünülerek çözümlenebilir.

b) Politik mülteciler arasındraki dayanışma ve koordinasyonu sağlayıp geliştirmeye, Türkiye'ye dönüşü kolaylaştırmaya yönelik tüm çalışmalar Türkiye'de demokratik hak ve özgürlükler için mücadele çalışmalarının bir parçasıdır. Bu bütünlüğün, kendini demokratik mücadele saflarında sayan her kurum, kuruluş, grup ve kişi tarafından tüm boyutlarışyla kavranıp gereklerinin yerine getirilmesine çaba gösterilmesini sağlamak poltik mülteciler arasındaki dayanışma ve koordinasyon çalışmalarının ana eksenini oluşturur.

c) Politik mültecilerin yurda dönüşü için mücadele, Türkiye'de 1) işkencelere son verilmesi ve işkencecilerden hesap sorulması, 2) gözaltı ve tutukluluk süresinin uluslararası ölçülere uygun bir duruma getirilmesi, 3) avukat ve yakınlarla serbestçe görüşme, 4) antidemokratik bir iktidar tarafından açılmış olan tüm soruşturma ve politik davaların durdurulması, 5) tüm politik tutuklu ve hükümlülere özgürlük, 6) 1982 Anayasası'nın ve başta Ceza Yasası, Vatandaşlık Yasası, Pasaport

Yasası olmak üzere antidemokratik yasa ve yasa maddelerinin iptali, 7) Kürt halkı üzerindeki özel baskı ve uygulamalarına son verilmesi için yürütülen mücadeleye yakından bağlıdır. En temel çizgilerde politik mültecilerin doğrudan ve yalnızca kendileri için ortaya koydukları bir talep ve amaç sözkonusu değildir.

IV- a) Politik mülteciler dayanışma ve eşgüdüm çalışmaları, ulusal ve dinsel baskının özellikle Türkiye Kürdistanı'nda binlerce kişinin Türkiye'den ayrılıp iltica için başvurmasına sebep olmuş olduğu gerçeğinin altını çizen ve bu tür ilticalarla politik ilticacılar arasındaki farkı saptamakla birlikte, etnik özellikleri ya da dinsel inançları dolayısıyla baskı gören tüm kişilerle dayanışmanın Türkiye dışındaki ve Türkiye'deki tüm demokratik güçler için bir görev olduğunun bilincinde olan bir anlayışla yürütülecektir.

b) Politik mültecilerin geri dönüşlerini kolaylaştırmaya yönelik çalışmalarda halen binlerce mültecinin yaşamakta olduğu ülkelerde bu ülkelerin hükümetleri ve sağ güçlerce Türkiye'de politik ortam hakkında yanlış, iyimser bir tablo çizilmesine araç edilmesine, iltica başvurularının reddi, kararların geciktirilmesine ve genel olarak olumsuz bir hava yaratılması için kullanılmasını engellemeye, tam tersine yaygın bir destek, kavrayış ve sempati ortamının yaratılmasına çaba gösterilecektir.

V- Politik mülteciler dayanışma ve eşgüdüm çalışmaları, coğrafi uzaklıkların getirdiği zorlukları aşma gücünde, ülkesel ya da bölgesel örgütlenmeyi hedefleyen sürekli bir temele oturtulacaktır. Öte yandan çalışmaların en büyük etkinliği sağlamasının tüm Avrupa çapında bir dayanışma ve eşgüdüm komitesinin, Türkiye ile ilişkiyi olanaklı kılacak tek merkezli bir yapının gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu amaçla çağrıcılar kurulunun Politik Mültecilerle Dayanışma ve Eşgüdüm Komitesi işlevini, gerekli genişletmelerle üstlenmesi kararlaştırılmıştır."

Ahmet Kaçmaz'ın Konuşması

Konuşmasına siyasi mültecilerin yurda dönüş hakkının kazanılmasından, onların serbestçe dönmeleri ve Türkiye'de hür yaşamalarının anlaşılması gerektiğini belirterek başlayan Ahmet Kaçmaz, "bu bizim en doğal hakkımız, çünkü biz suçlu değiliz. Burada biraraya gelmemizin amacı da, siyasi mültecilerin kitlesi için bu hakkı kazanmak, bu hakkı kullanmamızı engelleyen handikapların giderilmesinin çarelerini aramaktır" dedi.

Herkesin aynı konumda olmamasından dolayı dönüşün bir süreci kapsayacağını, haklarında açılmış davalardan beraat etmiş olanların hemen dönebileceğini, kesinleşmiş mahkumiyeti olanların dönmesinin ise mevcut şartlarda imkansız olduğunu, bu durumda olanların dönebilmelerinin 141, 142 ve 146 türünden ceza kanunu maddelerinin iptalini, ya da 12 Eylül döneminde gerçekleştirilen yargılamaların hükümsüz sayılacağı başka yasal değişiklikleri gerektirdiğini belirten Kaçmaz, sözlerini şöyle sürdürdü: "Bir de haklarında kovuşturma bulunanlar, dava açılıp da dosyası ayrılmış olanlar, ya da mahkemesi sürenler var. Yurtta böylelerimizle aynı konumda olan arkadaşlarımızın azımsanmayacak bir bölümüne ilişkin adli süreç tutuksuz devam ediyor, onlar şu veya bu ölçüde çalışıyorlar, mücadelelerini sürdürüyorlar. İşte şartları buna benzer olanlarımızın da dönmeleri pekâlâ mümkün. Yeter ki polis devre dışı bırakılsın, yani polis sorgusu ve işkence önlensin, yeter ki doğrudan savcılığa başvurmamız ve tutukluluğumuzun kaldırılması sağlansın ve yeter ki çağdaş hukuk anlayışıyla iş gören, bağımsız, sivil mahkemelerde yargılanmamız mümkün olsun.

Görüyoruz, bu şartlar şimdilik yok. Öyleyse siyasi mülteciler olarak yapacaklarımızdan birisi bu şartların elde edilmesi için çaba harcamaktır.

Bir birey olarak yurda dönmek benim doğal hakkımdır. Dolayısıyla bu hakkı tasarruf etmek benim elimdedir. Şimdi bir birey olarak ben dönüşüm için gerekli şartların olgunlaştığına kanaat getirebilirim. Böyleyken şartlar gerçekten oluşmamış olabilir. Örneğin avukatım dönmemin doğru olmayacağı, döndüğümde polis tarafından gözaltına alınacağım ve muhtemelen işkenceye tabi tutulacağım, daha sonra tutuklanacağım ve davamın uzun süre tutuklu süreceği, ağır hapis cezalarına çarptırılabileceğim noktalarında beni uyarmış olabilir. Ayrıca sizler de beni uyarmış olabilirsiniz. Böyleyken ben dönmekte ısrar edebilirim ve avukatımın bütün öngörüleri bir bir başıma gelebilir. Şimdi bu şartlarda ben yurda dönmüş olurum ama böylesi bir dönüş siyasi mültecilerin dönüşüne herhalde bir kolaylık getirmez. Aksine benimle aynı durumda olanların pekçoğunun cesareti kırılır. Çünkü bana yapılanlar onlar için de emsal teşkil eder. Dolayısıyla benim başıma gelenler dönüşün genelini olumsuz yönde etkiler."

Her bireysel ya da grupsal dönüş, mutlaka siyasi mülteciler kitlesinin dönüşüne hizmet eder, onu kolaylaştırır, böylesi dönüşler bütünün dönüşüyle mutlaka uyum içinde olurlar diye bir şartın olmadığını, bunları uyumlaştırmak gerektiğini, buradaki toplantının da bu amaçla yapıldığını söyleyen Kaçmaz, sözlerini şöyle bitirdi: "Ben bireysel bir kararla döndüğümde başıma bir takım tatsızlıklar gelirse bu da siyasi mülteciler kitlesinin dönüşüne olumsuz etkide bulunursa, bu durumda bu platformun benim dönüşümü desteklemesini istemeye de hakkım olmaz. Bireysel ya da grupsal dönüşler, kitlenin dönüşünü kolaylaştıracak doğrultuda olmalıdır. Parça ile bütün uyumlaştırılmalıdır."

Yalçın Yusufoğlu'nun Konuşması

Toplantıda söz alan Yalçın Yusufoğlu, toplantıyı siyasi mültecilerin dönüş zamanının ya da münferit dönüşlerin konuşulacağı, münferit dönüşlerin destekleneceği bir platform olarak görmemek gerektiğini, çünkü **toplu dönüşün** hukuki şartlarının elde edilmesinin ve bu amaçla verilecek mücadelenin yol, yöntem ve organizasyonunu görüşüp tartışmak için bir araya gelindiğini söyledi.

Ülkedeki siyasal gündemin hâlâ Özal tarafından belirlendiğini, genel anlamda demokrasiyi savunan sosyal demokrasinin seçimlerden bu yana demokrasi mücadelesinin temel sorunlarından hiçbirisini gündeme getiremedeğini, demokrasi ve insan hakları hareketinin parlamento dışındaki demokrasi güçleri tarafından yürütüldüğünü, politik mültecilerin özgürce yurda dönüş haklarının da bu uğraşın bir parçası olarak ele alınması gerektiğini belirtti.

Ancak dönüş koşullarının yaratılması için siyasal güçler dengesinde köklü değişiklikleri beklemenin doğru bir yaklaşım olmayacağını, örneğin 141, 142, 146. maddelerin kaldırılması ya da değiştirilmesi, genel bir af yasasının çıkartılması gibi koşulları beklemeden de özgürce dönüş hakkının elde edilebileceğini, nitekim Şili'de faşist rejim devam ettiği halde, on binlerce politik mültecinin serbestçe yurtlarına dönerek mücadelelerine orada devam etmekte olduğunu hatırlatan Yusufoğlu, bu toplantının yurda toplu dönüş amacıyla verilecek demokratik mücadelede bir başlangıç olduğunu, bu platformda sağlanmış olan geniş bileşimin Avrupa'da uluslararası organlarda ve tek tek ülkelerde yapacağı çalışmalarla, yurtta bu doğrultuda verilecek uğraşlarla dönüş için gerekli hukuki çerçevenin elde edilebileceğini söyledi. ■

35 Saate Bir Adım Daha

F. Almanya işçi sınıfı ve diğer çalışanları haftalık çalışma süresinin kısaltılması yolunda bir başka mevzi daha kazandı. Çelik işçilerinin sendikası IG Metall'den sonra, kamu çalışanlarının sendikası ÖTV da 40 saatlik haftalık çalışma süresinin kısaltılmasını işverene kabul ettirdi.

Görüşmeleri uzun zamandır ÖTV ile işveren konumundaki F.Almanya İçişleri Bakanı F.Zimmermann arasında devam eden toplusözleşmenin sonuçları resmi dairelerde, belediyelerde, demiryollarında ve posta idaresinde çalışan 2,7 milyon çalışanı kapsıyor.

Üç yıl için bağlanan toplusözleşmeye göre çalışanlar 1 Mart 1988 tarihinden geçerli olmak üzere birinci yıl 2,4, 1989 yılı için 1,4 ve 1990 yılı için de 1,7 oranında ücret zammı alacaklar. Diğer yandan haftalık çalışma süresi de 1 Nisan 1989'da 39 saate, 1980 yılında ise 38,5 saate indirilecek. Ayrıca ÖTV sendikasının geçen yıl toplusözleşme sonucunda elde ettiği bir yıl içinde 2 saatlik çalışma süresinin kısaltılması da yeni toplu sözleşme ile korundu.

Geçtiğimiz ay ÖTV sendikasının çeşitli bölgelerde yaptığı uyarı grevlerinin sonuçlarını bilen işveren, toplusözleşmenin bağlanmasından bir önceki gün ilan edilen grevin ulaşacağı boyutları hesapladığı için olsa gerek, aylardır direndiği haftalık çalışma süresinin kısaltılmamasında geri adım atmak zorunda kaldı. Bilindiği gibi, gerici Kohl hükümeti izleyegeldiği politikaları gereği, özel işyerlerinde dahi çalışma süresinin kısaltılmasına karşı çıkan bir anlayışa sahip F.Almanya işçi sınıfının, ücretlerde herhangi bir düşme olmadan haftalık çalışma süresinin kısaltılması mücadeilesine sadece Kohl hükümeti karşı değil, önümüzdeki dönemlerde F.Almanya başbakanlığına aday, sosyal demokrat parti SPD'nin sol kanadına ait olduğunu çeşitli vesilelerle açıklayan Saarland eyaleti başbakanı Oskar Lafontaine de bu uğursuz koroya katılanlardan. ÖTV sendikasının toplusözleşme görüşmeleri sırasında özellikle çalışma süresinin kısaltılması konusundan geri adım atımayacağını açıkladığı bir dönemde, Lafontaine de, haftalık çalışma süresinin ücretlerde indirim yapılarak kısaltılabileceğini açıkladı ve sosyal demokratların bu konuya nasıl baktığını ifşa etmiş oldu.

ÖTV sendikası ile içişleri bakanlığı arasında bağlanan toplusözleşmenin üzerinde durulacak bazı yönleri var. Birincisi, üç yıllık için bağlanan toplusözleşmelerin işçilerin ekonomik mücadele konusundaki aktivitesine olumsuz yönde etki yapması ihtamali vardır. ÖTV sendikasında örgütlü 2,7 milyon çalışan bu toplusözleşme uyarınca üç yıl boyunca grev gibi etkili bir silahı kullanamayacak, bu alandaki aktivitesini gösteremeyecek. Bu üç yıllık toplusözleşmenin bir diğer olumsuz sayılabilecek yanı da ikinci ve üçüncü yıllar için anlaşılan ücret zamlarının, o yıllarda tırmanacak hayat pahalılığını karşılamayacak oranda olması. F.Almanya'da enflasyon oranı çok küçük rakamlarla ifade ediliyor olsa da, hayat pahalılığının gelecek yıllar için alınan ücret zamlarının oranının üzerinde olacağı ortadadır.

Ücret zammının yetersizliği ve üç yıllık bir süreyi kapsıyor olmasının dışında imzalanan toplusözleşmenin asıl önemli ve olumlu yanı IG Metall sendikasından sonra Alman Sendikalar Birliği DGB'ye bağlı bir başka sendikanın daha haftalık çalışma süresini 40 saatin altına indirebilmeyi başarmış olmasıdır. Yaklaşık yüz bin kişiye yeni işyeri demek olan bu sonuç bir diğer yanıyla da gerici Kohl hükümetine taviz vermemekte sonuna kadar direndiği bir konuda geri adım atmak zorunda bırakmasıyla önemli. ■

Barış Yürüyüşleri Yapıldı

F.Almanya'da her yıl yapılan ve barıştan yana güçlerin kitlesel katılımıyla gerçeklen "Paskalya yürüyüşleri" 2-4 Nisan tarihleri arasında çeşitli bölgelerde yapıldı.

"Silahsızlanmaya devam", "Atom silahlarından arındırılmış Avrupa", "Kitle imha silahlarından arındırılmış bir dünya şansını değerlendirelim", "Silahlanma yerine barış ve işyeri" vb. ana şiarları altında düzenlenen barış yürüşlerine yine yüzbinlerce barış savaşçısı katıldı.

Almanyanın dört bir yanında yapılan miting ve yürüyüşlerde değişik partilere mensup politikacılar, sendika temsilcileri, din adamları ve tanınmış aydınlar, dünya barışının korunması ve kalıcılaştırılması doğrultusunda konuşmalar yaptılar. Çeşitli müzik grupları gösterilere katıldılar.

Duisburg'da Krupp çelik fabrikasında çalışan işçilerin aylardır süren direnişlerinden hareketle kamuoyuna malolan "Rheinhausen yaşamalı" temasının ön plana çıkarıldığı Kuzey Ren Vestfalya'daki gösteride Duisburg-Dortmund arasında üç gün boyunca yaklaşık 60 kilometre yüründü, çeşitli yerlerde mitingler yapıldı.

F.Almanya'da yaşayan çeşitli uluslardan barış güçlerinin önünde şimdi 88 Paskalya barış yürüyüşlerinden çıkarılan sonuçları çevrelerine taşımak, gelecek yıl yapılacak barış yürüyüşlerine daha kitlesel katılımın sağlanması için yoğun girişimlerde bulunma görevi vardır.

lınarak kabul edilebilir; değişik Marksizm türleri varsaymak teorinin dışından bakmak, ülkeye ve şartlara göre değişen ifade biçimleri arasındaki **ortak** ve **ayrı** olanı görememek, Marksizmin evrensel bütünlüğünü kendi pratiğinden gözleyip algılayamamak anlamına gelir ve böyle bir konumu anlatır. Marksist teoriye karşı böylesine pratik bir tutumu, teorinin varsayımlarını kolayca kabul veya red konusu olarak gören yaklaşımı en iyimser değerlendirmeyle "Akademik Marksizm" diye nitelemek gerekir.

Leninizmin ve reel sosyalizmin **sosyalist demokrasiye** ilişkin yönlerini, biçim ve muhteva olarak genel Marksist teorinin dışında özgül bir model içine hapsetmek isteyenlerin çıkış noktaları her zaman burjuva ideolojileri olmamakla birlikte, son tahlilde burjuva ideolojilerine eşlik eden sonuçlar üretmeleri kaçınılmazdır. Çünkü, **geçişin** değişik ve zengin renk tonlarına ve aldığı biçimlere karşın kapitalizm ile sosyalizm arasında, **ak ve kara** bir ilişki vardır; bu kesin ayırım sadece ideolojik değildir ve kendini en yalın şekliyle **somut** olanda ortaya koyar. Somut muhtevasıyla alındığında sosyalist demokrasi ile, burjuva demokrasisinin apayrı nitelikler oldukları görünür. Bu görüntü içinde proletarya diktatörlüğü kavramını soyut bir demokrasi kavramıyla yargılamanın imkansızlığı ve hatta saçmalığı da görünür. Elbette varsayım olarak, mesela Batı Avrupa temelinde gelişecek bir sosyalist demokrasinin Sovyet demokrasisi ile **aynı** olmayacağı doğrudur. Ama bunun için "Batı Marksizmi" gibi, aslında tam da kendisi özgül olan bir teorik çerçeveye ihtiyaç yoktur. Rusya'nın, geri yapısı, köklü bir burjuva devrim geleneğinden yoksun bulunması ve kapitalizminin de görece daha geri olması gibi özgül tarihi nedenlerden dolayı sosyalist demokrasiye etkiyen kimi hata ve yanlışların başka bir temelde ortaya çıkmayacaklarını söylemek başka bir şeydir, bunun Batı türü özel bir Marksizm olursa olacağını söylemek çok daha başka bir şeydir. Hem Sovyet demokrasisinin hata ve yanlışlardan ve vahim yanılgılardan ibaret olmadığının, bunlara karşın Marksizm ve insanlık adına görkemli kazanımları içerdiğinin, hem de başka koşullarda sosyalist demokrasinin daha olgun gelişmesinin güvencelerinin de Marksizm-Leninizmin teorik bütünlüğünden çıkacağının birlikte anlaşılması gerekmektedir. Böyle anlamaya mecbur olmayanların, başka hiç bir **mecburiyetleri** kalmaz, soyut kavramlarla demokrasi fikrine diledikleri yorumu getirebilirler; reel sosyalist demokrasiye eleştiri ve alternatif olarak geliştirilen bütün yorumlar, **başkası** bulunmadığı için de, ölçü ve değerlerini "reel kapitalizmden" başka yerde bulamazlar.

Leninizme özgü bulunup evrenselliğine itibar edilmeyen olgulardan biri de **parti teorisi**dir. Leninist partileşmenin iç yapısı "demokratik" bulunmaz, bu tür örgütlenme **düşey** ve **burjuva** nitelikte bulunur; bunun yerine demokratik merkeziyetçi olmayan "yatay" örgütlenme teklif edilir ve bu kapsam içinde, Avrupa'daki "modeller" bile eleştirilir. Marksizmden değil, başka bir noktadan bakılınca böyle görünür; aksi halde burjuva icadı oldukları için torna tezgahını da, sendikal örgütlenmeyi de, seçme ve seçilme hakkını da raddetmemiz gerekirdi. Halbuki bunlar fazlasıyla kutsanmakta, sosyalist reel demokrasiye karşı savunulmaktadırlar. Partinin bir **araç** olduğu, buna göre mitleştirilip soyut bir tapınma odağı yapılmasının yanlış olacağı tespitine katılan "Batı Marksizmi" düşüncesi, bu aynı aracın işçi sınıfı için, vazgeçilmez ve en yetkin bir iktidar mücadelesi aracı olduğu noktasında tereddüt etmektedir. Tereddüt, iktidar mücadelesine bakıştan, hatta genel olarak mücadeleye bakıştan kaynaklanıyor denebilir.

Sınıf mücadeleleri teorisi olan Marksizmin "Batı Marksizmi" çerçevesi içine alınmakla asıl yokedilen özü de budur: **Mücadele**. Tarihin bütün devrimleri için geçerli olmuş yasaların, kapitalizmden sosyalizme geçiş devrimlerinde geçerli olmaması özlenir ve istenir. Halbuki Marksizm tersini söyler; en büyük, en son bu devrimin çok daha sancılı, insanlığın bütün bir sınıflı tarihinden kopması anlamında çok daha kapsamlı, bundan dolayı da dramatik olacağını çözümler. Ekim Devrimi ve onu izleyen devrimler de bu çözümlemeyi doğrular. Bu noktadan geriye dönüp başka bir tarihsel çıkış yolu aramak, Leninizm olarak gerçekleşmiş teori ve pratiğin evrensel buyruklarının geçersiz kaldığı şartlar varsayıp bu şartların kapitalizm, özellikle bugünkü gelişkin kapitalizm tarafından savunulduğunu savunmak, bu kapitalizmin, Marx ve Lenin tarafından keşfedilememiş ve fakat bugün açığa çıkmış, yepyeni dinamiklere sahip bulunduğunu söylemek, bu dinamiklerin bildiğimiz bütün yasallıkları bertaraf edip insanlığa yeni bir sosyal kurtuluş perspektifi hazırladığına inanmak, ortada Marksizm adına, güvenilecek hiç bir doğru kalmadığını ileri sürmekle eşanlamlıdır.

Reel sosyalist demokrasiyi genelliğin dışında değerlendirmenin varacağı sonuçlardan ilki, ister istemez **pluralizm** sorunudur. Reel sosyalizmin geçmişte içine düştüğü yanlışlardan biri de toplumdaki düşünsel zenginliğin kendini açığa vuracağı mekanizmaları sosyalist demokrasinin özüne uygun bir biçimde kuramamak, tam tersine, bu düşünsel zenginliğin gelişmesinin önüne set çeken bürokratik mekanizmalara itibar etmek olduğu için, bu nokta reel sosyalizm eleştirisinin ağırlık merkezini teşkil etmektedir.

Burjuva liberal teorisyenlerin bile abartmadıkları bu noktayı reel sosyalist demokrasiye alternatif bir "Marksist demokrasi" fikrini geliştirmek isteyenler fazlasıyla abartırlar, bunu "sivil toplum kuramıyla" bütünleştirip yeni bir tanım geliştirmeye çalışırlar. Sosyalizmin ideolojik monizm olması pluralizme kapalı bulunması, sosyalizmin teorik tarifindedir ve Marksist düşüncenin temel varsayımıdır. Şartların bunu değiştirdiğini ileri sürmek yerine, şartların sosyalizmin tarifini değiştirmeyi zorunlu kıldığını ileri sürmek gerekir; ikisi aynı anlama gelir. Sosyalizmi kalıcı özellik olarak **sınıflı toplum** diye tarif etmedikçe sosyalist demokrasiye pluralizm olgusu şırınga edilemez. Ayrı-

(Devamı 11. sayfada)

Yeni Bir Bakış Tarzı

*SBKP MK Genel Sekreteri M.Gorbaçov'un **Perestroika** adlı kitabından bölümler aktarmayı sürdürüyoruz.*

Başkalarına akıl öğretmeye muktedir olduğumuz iddiasında değiliz. Başkalarından sayısız direktifler işitmiş olarak, bunun yararsız bir uğraş olduğu sonucuna vardık. Her şeyden önce, bizzat hayat insanlara yeni bir tarzda düşünmeyi öğretiyor. Biz kendimiz buna, savaş ve barış sorunları üzerine, her iki sistemin ilişkileri üzerine geleneksel düşüncelerimizi gözden geçirerek ve global sorunları enine boyuna düşünerek, aşama aşama üstesinden gelerek tedricen vardık.

Bu uzun bir yoldu. Otuz yıl kadar önce 20. Parti Kongresi yeni bir dünya savaşının kaçınılmaz olmadığı ve önlenebileceği yönünde önemli bir sonuca varmıştı. Bununla gelecekteki bir ihtilafın sadece ertelenebileceği ve "barışçı sürenin" uzatılabileceği değil, her uluslararası krizin barışçı yollarla halledilebileceği de kastedilmekteydi. Partimiz böylesi bir savaş tehdidini ortadan kaldırmanın ve savaşı insanların yaşamından söküp atmanın mümkün ve gerekli olduğuna dair inancını açıklamıştı. Savaşın hiç bir şekilde sosyal devrimlerin vazgeçilmez bir ön şartı olmadığı da belirtilmişti. Barış içinde yanyana varolma ilkesi, İkinci Dünya Savaşı'nın sebep olduğu değişiklikler dikkate alınarak daha da geliştirildi.

Detant yıllarında biz bu temel ilkeye, adil uluslararası diyalog ve işbirliği temelinde somut bir içerik vermeyi denedik. Bu yıllarda Avrupa'da "savaş sonrası" dönemi kapsayan bir dizi önemli anlaşma yapıldı ve Sovyet-Amerikan ilişkilerinde tüm dünyadaki durumu etkileyen bir iyileşme görüldü.

Nükleer bir savaşın kazanılamayacağının daha iyi anlaşılması, bizzat detantın mantığını teşvik etmişti. Bu gerçeklikten hareketle bundan beş yıl önce tüm dünyaya, nükleer silahları ilk kullananın asla biz olmayacağını açıkladık. Kavramsal olarak kapsamlı bir dönüm noktasına SBKP MK 1985 Nisan Plenumu'nda ve SBKP 27. Kongresi'nde erişildi. Daha tam ifade etmek gerekirse, yeni bir politik düşünme tarzına ve sınıfsal ilkelerle modern dünyada insanlığın müşterek ilkeleri arasındaki karşılıklı ilişki üzerine yeni fikirlere doğru bir yönelim sözkonusuydu.

Yeni düşünme tarzı ne ayak üstü bir icat, ne de bir zihin cimnastiğidir. Yeni düşünce tarzı, günümüz dünyasının gerçekleri üzerine ciddi şekilde kafa yormanın; politikada sorumlu bir tavrın bilimsel temellendirmeyi gerektirdiği ve bugüne kadar sarsılmaz görülen bazı kariyelerin terkedilmesi gerektiği anlayışının bir sonucudur. Peşin hükümlü yaklaşım, geçici hedefler uğruna alınan bu hedeflerle sınırlı kararlar ve durumun sıkı bir bilimsel analizinden ayırlamalar bize pahalıya maloluyor.

Denebilir ki, yeni zihniyeti cefa çekerek kavradık. Ve Lenin'den ilham alıyoruz. Onun eserlerine dönüp, her keresinde yeni bir gözle "okuduğunda" insan onun olaylara temelden yaklaşma ve dünyadaki süreçlerin en karmaşık diyalektik ilişkilerini görme yeteneğine hayret ediyor. Proletaryanın partisinin önderi ve onun devrimci görevlerinin teorik ve politik biçimlendirici olarak Lenin, ileriyi görebilmiş; bunların sınıfsal sınırlarının ötesine gidebilmişti. O tüm insanlığın ortak çıkarlarının, sınıfsal çıkarların önünde geldiğini tekrarlamıştı. Bu düşüncelerin tüm derinliği ve anlamını biz şimdi kavrayabiliyoruz. Bu fikirler bizim uluslararası ilişkiler ve yeni düşünce tarzı felsefemizin beslendiği temellerdir.

Buna, filozof ve teologların tarih boyunca "ebedi" insani değerlerle uğraştığı söylenerek itaraz edilebilir. Bu doğru, onlar ütopik hayal olarak kalmaya mahkum "skolastik spekülasyonlar"dı. Bugünse, bu dramatik yüzyılın sonuna yaklaşırken, insanlık değerlerinin hayati önemi ve bunların önceliği tanınmalı.

Çok eskiden beri sınıf çıkarları dış ve iç politikanın köşe taşı oldular. Bunların genellikle, resmi olarak bir ulusun, bir devletin ya da ittifakın çıkarları olarak arzedildiğini ve bunların "evrensel mutluluk"a yapılan atıflarla ya da dini motiflerle kapalı olduğunu söylemeye gerek yok. Buna rağmen Marksistler ve aklıselim sahibi çok sayıda insan, her devletin ya da devletler ittifakının politikasını son tahlilde egemen sosyo-politik güçlerin çıkarları tarafından belirlendiğine inanmaktadırlar. Bu çıkarların uluslararası arenadaki çatışmasının had safhaya varması, tarih boyunca silahlı çatışmalara ve savaşa yol açmıştır. Bu nedenle insanlığın politik tarihi büyük ölçüde bir savaşlar tarihidir. Bugün bu gelenek doğrudan doğruya nükleer bir uçuruma yönelmiştir. Biz, yani tüm insanlık, aynı teknede bulunuyoruz ve ya birlikte batacağız ya birlikte kurtulacağız. Bu nedenle silahsızlanma görüşmeleri taraflardan birinin kazanabileceği bir oyun değildir. Herkes kazanmak zorundadır, ya da herkes kaçınılmaz olarak kaybedecektir.

Yeni düşünce tarzının bel kemiği insani değerlerin önceliğinin, ya da daha tam ifade edilirse, insanlığın varlığını sürdürebilmesi gerektiğinin kavranmasıdır.

Kimilerine komünistlerin insani çıkarlar ve değerler üzerinde böylesine güçlü bir vurgu yapması garip görünebilir. Gerçekten de, sosyal yaşamın tüm fenomenlerine sınıfsal yaklaşım Marksizmin abc'sidir. Bugün de bu yöntem sınıflı bir toplumun, karşıt sınıfsal çıkarların olduğu bir toplumun gerçeklerine tamamen uygun düşmektedir. Bu yöntem karşıtlığın nüfuz ettiği uluslararası yaşamın gerçekleri açısından da geçerlidir. Ve yakın geçmişe kadar sınıf mücadelesi toplumsal gelişmenin ekseni olagelmiştir ve sınıflara bölünmüş ülkelerde bugün de öyledir. Buna uygun olarak aynı şekilde Marksist

felsefeye —toplumsal yaşamın ana sorunları açısından— sınıfsal yaklaşım egemen olmuştur. İnsani nosyonlar, kendi özgürlüğünü kazanarak tüm toplumu da sınıfsal çelişkilerinden kurtaracak son sınıfın, işçi sınıfının mücadelesinin bir fonksiyonu ve ürünü olarak düşünülmüştür.

Ne ki şimdi, tüm dünyayı tahrip edebilecek kitlesel imha silahlarının ortaya çıkmasıyla, uluslararası arenada sınıfsal cepheleşme açısından objektif bir sınır belirmiştir: Toptan yok olma tehdidi. İlk kez spekülatif ve uzak olmayan, gerçek bir ortak insani çıkar ortaya çıkmıştır: İnsanlığı felaketten kurtarmak.

SBKP'nin 27. Parti Kongresi'nde kabul edilen programın yeni metninde, yeni perspektiflerin ruhuna uygun değişiklikler yapıldı. Özellikle farklı toplumsal sistemlere sahip devletlerin barış içinde yanyana varolmaları tanımını "sınıf mücadelesinin özel bir biçimi" şeklinde muhafaza etmeyi daha fazla mümkün görmedik.

Dünya savaşlarının iki sistem arasındaki çelişkiden kaynaklandığı genel olarak yaygın bir inançtı. Ne ki, 1917'den önce dünyada sadece bir sistem vardı: Kapitalizm. Ve bu sistem aynı sisteme sahip devletler arasında dünya savaşını önleyemedi. Ayrıca başka savaşlar da oldu. Bunun aksine İkinci Dünya Savaşı sırasında farklı sistemleri temsil eden ülkeler, faşizme karşı bir koalisyon yaptılar ve sonuçta faşizmi yendiler. Faşist tehdide karşı tüm halkların ve devletlerin ortak çıkarları, onlar arasındaki sosyo-politik farklılığa üstün geldi ve antifaşist, "sistemler üstü" bir koalisyon için temel oluşturdu. Bu, bugün de, daha da kötü bir tehlike nedeniyle farklı toplumsal sistemlere sahip devletlerin barış için birbirleriyle işbirliği yapabilecekleri ve yapmak zorunda oldukları anlamına geliyor.

Barış felsefemizi geliştirirken, savaş ve devrim arasındaki karşılıklı bağımlılığı yeniden gözden geçirdik. Geçmişte savaş sık sık devrimin patlak vermesine hizmet etti. Prusya-Fransa savaşını takip eden Paris Komünü ya da Rus-Japon savaşının tetiğini çektiği 1905 Rus Devrimi hatırlanabilir. Birinci Dünya Savaşı ülkemizde Ekim Devrimi'yle sonuçlanan gerçek bir devrimci dalgayı kışkırttı. İkinci Dünya Savaşı, Doğu Avrupa'da ve Asya'da yeni bir devrimler dalgasını ve benzer şekilde sömürgeciliğe karşı güçlü bir devrimi yarattı.

Tüm bunlar, emperyalizmin kaçınılmaz şekilde büyük silahlı çatışmalara neden olduğu, bunun da yeniden bir dizi ülkede çok doğal olarak sosyal huzursuzluk için bir "kritik kütle" ve devrimci bir durum yarattığı şeklindeki Marksist-Leninist mantığı doğrulamaktadır. Bunlardan ülkemizde uzun süre bağlı kalınan şu öngörü doğdu: Eğer emperyalizm üçüncü bir dünya savaşı başlatırsa, bu, kapitalist sisteme nihai darbeyi vuracak yeni sosyal ayaklanmalara neden olacak ve bu da global bir barışla aynı anlama gelecektir.

Fakat şartlarda nükleer bir savaşın tek sonucunun global bir imha olabileceği köklü bir değişiklik ortaya çıkınca, bundan, savaş ile devrim arasında neden-sonuç ilişkisinin kaybolduğuna dair sonucu çıkardık. Sosyal ilerleme umutlarıyla nükleer bir savaşı önleme umutları "çakıştı". SBKP'nin 27. Parti Kongresi'nde devrim ve savaş temalarını birbirinden kesin biçimde "ayırdık" ve parti programının yeniden kaleme alınışında şu iki cümleyi kaldırdık: "Emperyalist saldırganlar yeni bir dünya savaşını başlatma macerasına girerlerse, halklar kendilerini korkunç savaşlara sürükleyen bir sisteme daha uzun süre tölerans göstermeyeceklerdir. Emperyalizmi ortadan silip, gömeceklerdir." Yeni bir dünya savaşı ihtimalini teorik olarak kabul eden bu saptama nükleer çağın gerçeklikleri ile uyuşmadığından çıkarıldı.

Kapitalist ve sosyalist ülkeler arasında ekonomik, politik ve ideolojik yarışma kaçınılmazdır. Ne ki bu, zorunlu olarak işbirliğini hedefleyen barışçıl bir yarışma çerçevesinde tutulabilir ve tutulmak zorundadır. Her bir sistemin meziyetleri üzerine hüküm vermek, tarihin görevidir. Tarih seçimini yapacaktır. Hangi sistemin ve hangi ideolojinin daha iyi olduğuna bırakalım her ulus kendisi karar versin. Bırakalım bu sorun barışçı yarışma içinde çözülsün, her sistem insanlığın ihtiyaç ve çıkarlarını tatmin edebilme yeteneğini kanıtlasın. Dünyadaki devletler ve halklar çok farklıdırlar ve gerçekte bunun böyle olması çok iyidir. Bu, yarışma için bir teşviktir. Çelişkilerin birliğinin diyalektiği ile ilgili bu anlayış, barış içinde yanyana varolma kavramına uygun düşmektedir.

Bir yeni barış felsefesine ve günümüzde insanlığın genel çıkarları ile özel sınıfsal çıkarların yeni diyalektiğinin kavranmasına götüren yolun ana aşamaları genel hatlarıyla böyledir.

Bu, bizim nükleer tehdidin ve diğer global sorunlarının nedenlerinin sınıfsal analizinden vazgeçtiğimiz anlamına mı geliyor? Hayır. Uluslararası arenada hareket eden güçlerin sınıfsal heterojenliğini görmezden gelmek veya sınıf çelişkilerinin uluslararası sorunlar ve insanlığın diğer görevlerinin yerine getirilmesine yönelik yaklaşımlar üzerindeki etkisini gözden kaçırmak yanlış olacaktır.

Önde gelen kapitalist ülkelerdeki egemen çevrelerde saldırgan ve militarist kesimlerin konumlarının ne denli güçlü olduğunu görüyoruz. Bu kesimlerin ana dayanak noktası çıkarları bizzat kapitalist sistemin doğasından kaynaklanan ve vergi ödeyenlerin zararına silah üretiminden korkunç kazançlar elde eden güçlü askeri-sanayi kompleksidir. İnsanları paralarının boşa harcanmadığına ikna etmek için, onların mutluluğuna ve genel olarak "ulusal çıkarlara" el uzatmak isteyen bir "dış düşman'ın varolduğuna ikna edilmeleri gerekiyor. Bu nedenledir ki dikkatsiz ve sorumsuz bir kabakuvvet politikası güdülüyor. Fakat mevcut silah stoklarının bir kısmının dahi insanlığı kolaylıkla yokedebilecek kadar büyüdüğü nükleer çağda kuvvete böylesi kör güven nasıl mümkün olabilir? Bizim için bu tam bir "soğuk savaş" zihniyetidir. Fakat bu zihniyet malum silah sanayiinin somut ekonomik çıkarları ve ayrıcalıklı konumlarını terketmek istemeyen ordunun ve militarizme hizmet eden bürokratik mekanizmanın politik etkisi açısından hala

geçerlidir. Bizim silahlı kuvvetlerimizi ve silah sistemimizi niçin muhafaza edip, modernleştirdiğimiz sorulabilir. Sovyetler Birliği Savunma Konseyi Başkanı olarak bu soruya kesin bir cevap verebilirim. Ekim Devrimi'nden bu yana sürekli olarak bir potansiyel saldırı tehdidi altındayız. Bunun ne anlama geldiğini kavramak için, kendinizi bizim yerimize koyun: Yabancı güçlerin katıldığı bir iç savaş, 14 devlet tarafından yapılan müdahale, ekonomik abluka ve "cordon sanitaire", diplomatik alanda tanımama (ABD ancak 1933'de diplomatik alanda tanımaya karar verdi), Doğu'da silahlı provokasyon ve nihayet Batı'dan gelen faşizme karşı dehşetli ve kanlı bir savaş. Yine Amerikalı militaristler ve Ulusal Güvenlik Konseyi tarafından Sovyetler Birliği'ne bir atom saldırısı için yapılan planları da unutamayız. Öte yandan niçin ilk defa Batı'nın askeri bir ittifak olan NATO'yu kurduğunu ve yeni silah sistemlerini ilk geliştirenin neden hep o olduğunu da soruyoruz: ya da işbaşındaki ABD yönetimi niçin nükleer silah denemelerini durdurmak istemiyor ve niçin Amerikalıları "Yıldız Savaşları" programı için korkunç bir meblağı çarçur etmeye zorluyor? Bunlar gereksiz sorular değil. Bu gerçeklerin tümü barışçıl çabalar olarak sınıflandırılabilir mi? Tekrar ediyorum: Kendinizi bizim yerimize koyun ve buna nasıl tepki göstereceğinizi düşünün.

Tüm bunlara rağmen silahsızlanmaya ve geniş cephede işbirliğine samimi olarak hazırız, şüphesiz sadece her iki tarafın eşit güvenliğine dayalı adil bir temelde. Geçmişin acı derslerini aklımızdan çıkarmayarak tek taraflı büyük adımlar atamayız, çünkü bunların "global ulusal çıkarların" savunucularını teşvik etmeye hizmet etmesinden korkuyoruz. Kanımca bugün yapılması gerekli en önemli şey insanlığın kendi varlığını muhafaza edici mekanizmaları hayata geçirmek ve barış, aklı selim ve iyi niyet potansiyelini güçlendirmektir. ■

SOSYAL DEMOKRASİNİN BUNALIMI

(Baştarafı 3. sayfada)
nin kitleler gözünde sergilenmesi doğrultusunda işlevli kılmalıyız. Bir başka deyişle, demokrasiyi ve demokrasi mücadelesini sosyal demokrasiden bekleyen anlayışların yersizliğini göstermeliyiz. Demokrasiyi savunmayı parlamentoya indirgemekle, ya da basın demeçlerinden ibaret kılmakla demokratik mücadele yönünde ilerlenemeyeceğini, tersine demokrasinin kitleler tarafından, kitlelerin mobilizasyonuyla elde edilebileceğini en geniş yığınların bilincine çıkarmalıyız.

Elbette ki, sadece bu gerçekleri söylemekle de kitleler mobilize olmazlar. Aslolan ülkedeki siyasal muhalefet boşluğunu gidermek üzere siyasal arenada **sol olarak** varolmaktır. Bunun da biricik yolu, solun en geniş kesimlerini kucaklayabilecek sol partinin biran önce gerçekleştirilmesini ve giderek yığınsallaşmasını, sosyal muhalefetin dinamik odağı haline gelmesini sağlamaktır.

Bu doğrultuda çaba sarfedilmediği sürece, SHP şimdiki minval üzere suyuna tirit muhalefetini ve parlamentoculuğunu sürdürecektir, DYP giderek bunalan kitleler içindeki sağ seçmenlerin oylarının bir bölümünün ANAP'tan kendisine kaymasını bekleyecektir, bütün bunlardan da ANAP ve onun arkasındaki güçler yararlanacaktır.

Sol partinin önemi ve işlevi konusunda ısrarla dile getirdiğimiz görüşler, değişik olaylarda kendisini habire doğrulamaktadır. Örneğin, İnsan Hakları Derneği ve onun çalışmalarının yarattığı etki ortadadır. İnsan Hakları Derneği bir siyasal parti ya da benzeri bir siyasal kuruluş değildir. Hatta kitleleri üye yazan nitelikte bir örgütlenme de değildir. Buna rağmen işkenceler, hapishaneler başta olmak üzere gündeme getirdiği her demokratik talepte bu dernek toplumda yankı uyandırmakta ve demokrasi mücadelesine önemli katkılar getirmektedir.

Bu demektir ki, toplumda büyük bir dinamizm özlemi vardır. Bir dernek bile böylesine etkili bir insan hakları hareketi yaratabiliyorsa, onbinlerce solcunun katılacağı ve siyasal programı olan sadece demokrasi mücadelesi değil, aynı zamanda siyasal mücadele de verebilecek olan bir parti (sol parti) ilk elde bu partiye katılabilecek çok sayıda solcuyu kucaklayabilecek ve kitle hareketlenmelerini hızlandıracak, değişik alanlarda kitle hareketlerini siyasal hedeflere kanalize edebilecektir.

Böyle bir birleşik sol partinin gerçekleştirilmesi hazırlıklarından geri durmak kime ne kazandıracak, bunu anlamak zordur. Çünkü solun birliği ve birlikteliği sorununun da çözüm noktası bu partiden geçmektedir, solun içinde bulunduğu çıkmazı ve tıkanıklığı da böyle bir birleşik parti aşacaktır, sola gönül vermiş dinamik ve ileri yığınları da ancak böyle bir parti siyasal planda hareketlendirebilecektir. ■

İSTİLA VE İLHAKI SAVUNANLAR

(Baştarafı 4. sayfada)
nahları eski kuşaklarla paylaştırmaktır.

Biz artık bu gibi durumlarda sözünü ettiğimiz türden ayrımların ilkesizliğini, belkemiksizliğini, devletten yana olmasını geçmişin mirasıyla açıklamamak gerektiğine inanıyoruz. Bu tutumlarına gösterilecek hiç bir mazereti, hiç bir gerekçeyi kabul etmiyoruz. Kitle haberleşme araçlarının böylesine geliştiği, dünyanın her yanında olan biten her şeyden haber alma olanaklarının bu denli geliştiği çağımızda, köşe yazarlığına, gazeteciliğe, başyazarlığa vb. soyunmuş bir aydının günahlarını Osmanlı geleneklериyle, Türk devletinin özellikleriyle açıklamak artık biraz fazla zorlamadır. Nitekim onlar gibi düşünmeyen, onlar gibi davranmayan onbinlerce aydın vardır. Gerçek anlamda özgürlük düşüncesiyle ve kavramıyla donanmış onbinlerce aydın kendilerini çoktan bu tür sözde aydınlardan, çok standartlı demokratlardan ayırmışlardır. ■

MARKSİZM VE GÜNÜMÜZDE KAVRANMASI

(7. Sayfadan devam)

ca pluralizm bir demokrasi biçimi olarak ancak burjuvazinin ideolojik ve politik egemenliği durumu varsa vardır, bu durumdan **sapma** ya burjuvazinin siyasi tekeline, ya da onun sınıf olarak inkarına götürür. Bir ya da birden fazla parti olsa da değişmez, sosyalist demokrasi pluralist olmaz, fakat farklı teorik görüşlerin, eğilim ve ifade zenginliğinin, demokrasinin özü olarak siyasal katılımın yolunu kapatmaz. Kapatmışsa bu, sosyalist demokrasinin olgunlaştırılamadığı anlamına gelir, bunun da alternatifi, Marksizme göre tabii, pluralizm değil, sosyalist demokrasiyi geliştirmenin yol ve yöntemlerini aramaktır.

Marksizmin insanlık önündeki temel tezi, temel varsayımı anlaşılmayacak kadar karmaşık değildir: Özetle bu **Gordion'un düğümünü**, yani kapitalizmi çözmektir! Dün ve bugün, tabii yarın da, kapitalizm bu düğümü, yani kendini çözmeyecektir. Tam tersine, ister en gelişkin temeli üstünde Avrupa'da, isterse en geri temeli üstünde, diyelim Benglade$'te, yaptığı tek şey kendini pekiştirmektir. Edinilmiş refah, kazanılmış demokratik kapsam sorunu sadece işçiler ve emekçiler için değil, aydınlar, öğrenciler, bilim ve kültür adamları için, hatta belki soyut ama, genel ahlak ilkesi açısından değiştirmiyor, kapitalizmden kurtulmak, **hemen bugün kurtulmak**, sorun olarak kalıyor.

Marksistlerin yeni bilgilere, araçlara, yaklaşım biçimlerine ve günümüzün koşullarına uygun varsayımlara ihtiyaçları var. Reel sosyalizmin de birikmiş, çözülemeden kalmış sorunları var. Ayrıca bunların dışında, bütün insanlığın ancak bir bütün olarak davrandığında çözebileceği genel sorunlar var. Bunlar var ve ortada bir de Marksizmin tem tezi var. Marksistlere düşen, bu **temel tezi güçlendirecek** yeni perspektifler oluşturmaktır. ■

Nerde Kaybolduysa Oradadır

"İnsaf", "Yeter artık", "Bu kadar da olmaz ki"... Özal'ın her yaptığı bu sözlerle reddediliyor. Evet ama, "bu işin sonu nereye varacak?" sorusu da olduğu gibi duruyor ve hergün soruluyor. Rejimden kurtulmak isteği berrak ama, nasıl kurtulunacağı herkesin kafasında berrak değil. Çünkü ortada **muhalefet** yok.

Ortada muhalefet yok ne demek? Demirel'in, E.İnönü'nün, Erbakan'ın partileri var; basın var, sendikalar, aydınlar, yeşiller, feministler, barolar, dernekler, vb. gibi tek başına her biri ve topluca muhalefet olan güçler var ama **muhalefet** yine de yok.

Yok çünkü **işin esasına** henüz gelinmiş değil. DYP varsayalım ki muhalefettir; ama Özal'ın "düşen itibarının" otamatikman kendisine yöneleceğini öngören ve bu strateji üstünde bekleyen "muhalefettir"! SHP "**muhalefeti**" yoktur da, SHP'nin kendisi muhalefettir; rejimin "sağduyusunu kaybettiği" inancındadır. Asıl makul olanı, yani **muhalefet etmek** SHP'ye göre "aykırı" olandır; "yani halk sokağa mı dökülsün?" diye sormaktadır.

Halbuki bu **tahammül edilemez olan**'dan kurtulmanın tek çözümüne "aykırı" diye bakılırsa çözümsüzlüğün devamından başka bir şey söylenmiş olmaz. SHP ve DYP sadece bu anlamda aynı noktada durmaktadırlar ve bunlardan SHP bulunduğu noktaya "aykırı" taltif edilebilir!

Kimlerin muhalefet olup da **muhalefet** olamadıklarını tek tek araştırmaktan çok, **nasıl ve nerede** muhalefet olunabileceğini **görmek** giderek daha kolay hale geliyor. İşte meydanlar! İşçiler, Türk-İş yönetimini de peşlerinden sürükleyerek gözüktüler, geliyorlar. 12 Eylül tankları önce sokakları, kavşakları, grev çadırlarını, meydanları tutmuş, demokrasiyi orada gaspetmişlerdi. Bir **şey** nerde kaybedilmişse ancak orada bulunabilir. Muhalefet olmak bunu görmeye bağlı.

Irak Kürdistanı'nda 5 bin ölü

İran - Irak savaşı bal gibi **mantıklı** bir savaş olarak sürüyor. Zarar görenler zararı, kârlı çıkanlar kârı paylaşıyorlar.

Irak yönetimi epey zamandır "sivil" hedefler peşinde koşuyor. Bu, savaş suçu içinde suç anlamına geliyor. Şimdi daha da kötü sonuçlara tırmanıyor bu suç. Irak **kimyasal silahlar** kullanıyor.

Halbuki kimyasal silahların kullanılması 1925 yılından bu yana yasaklanmış, kullanılması uluslararası suç sayılmış, gene de kullanılmış ama kullananlara karşı **yaptırımlar** uygulanmıştır. Halbuki Irak yönetimi kullanıyor ve teşvik görüyor.

Kuzey Irak'da, kimyasal silah kullanılan Halepce, Ducayla ve Hurmal bölgelerinde bir defade 5 bin sivil öldü, o kadarından fazlası da yaralandı. Bu bir savaş cinayeti olmaktan da ileri, Kürtlere karşı girişilmiş caniyane bir soykırım niteliği taşıyor. Sorumluluğun odak noktasında sadece Saddam rejimi değil, bu savaşta ve bu **eylemde** politik, askeri, ticari çıkarları kesişen batılı güçler, örneğin Fransa, İngiltere, Federal Almanya bulunuyor.

Irak'a karşı caydırıcı yaptırım gücünü elinde bulunduran bu ülkelerin umurunda olan elbette beş bin sivil insanın ölümü ya da bu **anlamlı** savaşın son bulması değildir. Bunu da, birkaç rehine için dünya kamuoyunu ayağa kaldıran —diyelim haklı ve insani— tepkileriyle beş bin ölü karşısında gösterdikleri tepkisizliklerinden anlamak pek mümkün.

Nagorny-Karabağ'daki Gelişmeler

Sovyet Azerbeycanı'ndaki otonom Nagorny-Karabağ bölgesinde Şubat ayı sonlarından bu yana gelişen ve 32 kişinin ölümüne yol açan olaylar kamuoyunun ilgisini üzerine çekti. Nagorny-Karabağ bölgesi Sovyetler Birliği'nde kendine özgü duruma sahip bir bölge. Özelliği nüfusunun çoğunluğunun, kendi bağımsız birlik cumhuriyetine (Ermenistan) sahip bir ulustan olması. Nagorny-Karabağ otonom bölge olarak Azerbeycan Birlik Cumhuriyeti sınırları içerisinde yeralıyor ve bu cumhuriyetteki nüfusun %2,6'sına, toprağın da %5'ine sahip bulunuyor. Karabağ'ın kendi nüfus dağılımında ise Ermeniler büyük çoğunlukta bulunuyor. Bölgede rahatsızlık kaynaklarından birisini de demografik sorun oluşturdu. Ermeni nüfusun oranı 1959-1979 yılları arasında %84,4'ten %75,8'e geriledi. Buna karşılık Azeri nüfusun oranı %13,8'den %22,9'a çıktı. Karabağ'da çoğunluğu oluşturan Ermenilerin sosyo-politik ve ekonomik hakları yasal olarak tanındığı halde uygulamada çeşitli olumsuzluk ve ihmallerin sözkonusu olduğu belirlenmiş bulunuyor. Nitekim bu eksiklerin gözden geçirilmesi, bölgenin çok yönlü gelişimi doğrultusunda bir destekleme programı öngörülüyor. Sosyo-kültürel alanda ise zaman zaman hakların kullanılmasında ağır engeller oluşturan idari tasarrufların, hatalı ekonomi uygulamalarının düzeltilmesi sözkonusu.

Öyle ki bu türden uygulamalar sonucu bölgede yiyecek, su ve gaz temininde yetersizlikten, yıllardır kuruluşu tamamlanmayan kültür ve spor tesislerinin durumuna, Ermenilerin dil, kültür ve tarihi bağlarının fiiliyatta gereğince korunmamasına dek çok çeşitli problemler birikmiş bulunuyor. Sosyo-ekonomik problemlerin çözümü için öngörülen destekleme programı 400 milyon rublelik bir yatırım ve tamamlama planı içeriyor.

Nagorny-Karabağ'da gelişen olaylar Batı'da çeşitli yorumlara yol açtıysa da, önde gelen yayın organlarının gelişmelerin "Sovyet rejimine, sosyalizme karşı olmadığını", "bu tür olayların Sovyetler Birliği'ni çökertemeyeceğini" ve hatta "bu kadar milliyetin başka bir yerde bu kadar uyumlu yaşayamayacağını" itiraf ettikleri de izlendi.

Gerçekten de, sayıları 116'yı bulan ulus, ulusal grup, milliyet ve etnik topluluğu, kültürlerinin tüm çeşitliliği içerisinde biraraya getiren Sovyetler Birliği, ulusal sorunun çözümünü öylesine köklü ve kalıcı biçimde gerçekleştirmiştir ki, bu yüzlerce ulusal ve etnik gruptan hiçbiri ne sosyalizmden, ne de Sovyetler Birliği'nden ayrılmaya niyetlidir. Onları ekonomik, sosyal ve siyasi olarak böylesine birarada tutan enternasyonalizmdir. Ve Ekim Devrimi'nden bu yana geçen 70 yıl sosyalizmle gelen ve enternasyonalizmin eseri olan kardeşliğin ve birliğin savaşta ve barışta en çetin sınavlardan nasıl başarıyla geçtiğini tartışmasız kanıtlamıştır.

Ne ki, sorunun içeriği ve özü, bu temel çözümün kazanımları üzerinde titizlikle durmayı ve onları geliştirmeyi de öngörüyor. Nitekim SBKP MK Ocak 1987 Plenumu'nda M.Gorbaçov bu konuyu şöyle vurguluyordu:

"Yoldaşlar, şimdi ya da geçmişte olsun, çok uluslu bir ülkede yaşadığımız gerçeğini hesaba katmadan çözebileceğimiz tek bir temel sorun yoktur. Milliyetlerimiz arasındaki ilişkilerin gelişmesinde sosyalist ilkelerin önemini kanıtlamaya, sanırım, ihtiyaç yok. Ulusal baskı ve eşitsizliği, insan haklarının, milliyete dayanan her türlü ihlalini ortadan kaldıran; tüm uluslarımızın ve milliyetlerimizin ekonomik ve kültürel ilerlemesini teminat altına alan, sosyalizmdir. Kısaca, Partimizin milliyetler politikasının başarıları kuşku götürmezdir ve bunlardan haklı olarak gurur duyuyoruz.

Ama aynı zamanda milliyetler arasındaki ilişkilerin gerçek durumu ve bunların gelişmesiyle ilgili beklentileri de görmeliyiz. Şimdi, demokrasi ve özyönetim daha yaygınlaşmaktayken, tüm uluslarımızın ve milliyetlerimizin ulusal bilincinde hızlı bir yükselme varken ve enternasyonalizasyon süreçleri derinleşmekteyken, sorunları, mümkün olan tek temelde —her ulusun ve milliyetin ilerlemesinin çıkarları, bir bütün olarak toplumun çıkarları temelinde— çabuk ve adil biçimde çözmek bilhassa önemlidir.

27. Kongre'de, Partimizin Lenin'in başlattığı geleneğinin —ulusal ilişkilerin gelişmesini ilgilendiren, uluslarımızın, etnik gruplarımızın her birinin çıkarlarını ve halkın ulusal duygularını etkileyen her şeye özel bir dikkat ve özen göstermek; bu alanda ortaya çıkan sorunları zamanında çözmek geleneğinin— değişmezliğini vurguladık.

Biçimi ne olursa olsun, milliyetçi dar görüşlülük ve kibirin, milliyetçilik ve şovenizmin, dar bölgeciliğin, siyonizmin ve antisemitizmin her türlü tezahürüne karşı ilkeli mücadele yürütmek Bolşeviklerin geleneklerindendir. Milliyetçilik ve proletarya enternasyonalizminin iki karşıt politika, iki karşıt dünya görüşü olduğunu hep akılda tutmalıyız." ■

kitle YAZIŞMA ADRESİ: Postfach 10 13 46 • 4100 Duisburg 1 • F.Almanya • Fiyatı: 50 T.L.